



# ***Hen* – ett könsneutralt pronomen på väg in i allmänspråket?**

En studie av funktionen och spridningen av ordet *hen* i bloggar  
och dagspress

Klara Bertils

HT 2012

Examensarbete på kandidatnivå, 15 hp

Svenska/Nordiska språk C, 30 hp

Institutionen för språkstudier

Umeå Universitet

## Sammanfattning

I den här uppsatsen behandlas det könsneutrala pronomenet *hen*, som har debatterats livligt under 2012. Tidigare studier har visat att ordet främst är etablerat i hbtq- och feministkretsar och att det framför allt fyller en funktion i att problematisera kön. Uppsatsens syfte är att närmare beskriva betydelser och funktioner för ordet *hen* samt att undersöka huruvida ordet i dag förekommer i kontexter som inte är direkt knutna till feministisk eller hbtq-relaterad verksamhet.

Uppsatsens teoridel behandlar feministisk språkteori och språkvårdsteori, främst enligt Cameron (1992) och Pauwels (1998; 2003). Här redogörs också för bakgrunden till ordet *hen* samt några av de queerteoretiska och skrivtekniska motiv som har anförts för att införa ett köns neutralt pronomen.

I studien analyseras användningen av *hen* i 100 bloggtexter och 100 tidningstexter, dvs. 200 belägg, från hösten 2012 utifrån morfosyntaktiska, funktionella och kontextuella perspektiv. Resultaten pekar på att *hen* i första hand används som personligt köns neutralt pronomen för både generisk och unik referens samt för personer med en problematiserad könsidentitet. En ytterligare funktion är att *hen* kan fungera personifierande för djur, väsen och inanimata samt användas i överförd betydelse för att beteckna könsneutralitet eller genusmedvetenhet. Resultaten tyder också på att *hen* används i tidningstexter och bloggar även utanför en uttalat feministisk och politisk kontext. Detta tolkar jag som att den starka politiska laddning som präglat *hen* börjar försvagas och att pronomenet rör sig mot en mer allmänspråkligt och neutral användning.

**Nyckelord:** *hen*, språkvård, feministisk språkvård, språkplanering

# Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1. Syfte.....	5
1.2. Uppsatsens disposition.....	5
2. Grundläggande begreppsdefinitioner.....	5
3. Teoretisk bakgrund.....	6
3.1. Språkvårdsbegreppet.....	6
3.2. Feministisk språk teori och språkvård.....	8
4. Bakgrund: Ordet <i>hen</i> .....	10
4.1. Ordet <i>hen</i> .....	11
4.2. Varför införa ett könsneutralt pronomen? .....	12
4.3. Tidigare forskning.....	15
5. Material och metod.....	16
5.1. Begrepp i metodavsnittet.....	17
5.1.1. Blogg och dagspress.....	17
5.1.2. Genrebegreppet.....	17
5.2. Materialinsamling.....	18
5.3. Genomförande.....	19
5.3.1. Funktionsstudien genomförande.....	19
5.3.2. Kontextstudien genomförande.....	20
5.4. Metodkritik.....	22
5.5. Etiska överväganden.....	23
6. Resultat.....	25
6.1. Funktionsstudien resultat.....	25
6.1.1. Morfosyntaktiska perspektiv på <i>hen</i> .....	25
6.1.2. Semantiska och funktionella perspektiv på <i>hen</i> .....	26
6.2. Kontextstudien resultat.....	33
7. Sammanfattning och diskussion.....	36
8. Litteraturförteckning.....	41

# 1. Inledning

Under 2012 har man i Sverige för kanske första gången fört en livlig debatt om en språkvårdsfråga med starka politiska undertoner. Debatten om ordet *hen*, ett könsneutralt personligt pronomen,<sup>1</sup> har förts på tidningarnas insändarsidor och fått stor uppmärksamhet i media. Ordet är möjligen ett lån av finskans *hän*,<sup>2</sup> och används sedan en tid tillbaka frekvent i feministkretsar och bland hbtq-personer (Milles 2011:27), men har under 2012 i ökad grad börjat synas även i andra, mer allmänspråkliga sammanhang (Språkrådet 2012a). Utvecklingen är särskilt intressant då den rör ett nytt pronomen, något som inte bara innebär en lexikal förändring utan framför allt en morfosyntaktisk sådan. Språkrådet skriver i *Språkriktighetsboken* (2005:78) att ett nyskapat pronomens möjlighet att etablera sig i det allmänna språkbruket är ”minimala” i ett så pass stabilt språkssystem som svenskan, och de har inte stött användandet av *hen* (Milles 2011:27). Trots detta verkar ordet alltså användas allt mer.

Den uppmärksamma språkbrukaren kunnat iaktta att ordet *hen* används på flera olika sätt. Det verkar dels användas för personer som inte identifierar sig som män eller kvinnor, dels för att i allmänhet omtala personer utan att ange deras kön.<sup>3</sup> I en del texter byts samtliga pronomen ut mot *hen*, i andra används det parallellt med könsspecifika pronomen. I den här uppsatsen vill jag belysa ut de olika funktioner och betydelser som *hen* kan ha. Jag vill också undersöka i vilka typer av texter och sammanhang ordet används: Är *hen* fortfarande ett ord som främst används i feminist- och hbtq-kretsar, med stark politisk koppling, eller är det på väg att etableras även i det mer allmänna språkbruket?

Min personliga ståndpunkt i debatten är att *hen* kan vara användbart i sammanhang där skribenten inte kan eller vill ange en persons kön, samt när personen själv önskar omnämnas med ett könsneutralt pronomen. Jag vill dock betona att jag i den här uppsatsen inte avser argumentera för eller emot ordet *hen*, utan bara beskriva dess användning och etablering.

- 
- 1 Med *könsneutralt pronomen* menas pronomen som inte anger referentens kön. Med *könsspecifikt pronomen* menas pronomen som anger referentens kön, som svenskans *han* och *hon*.
  - 2 I finskan används pronomenet *hän* i tredje person singular i referens till människor oavsett kön. Finskan, liksom övriga finsk-ugriska språk, saknar könsspecifika pronomen motsvarande svenskans *han* och *hon* (Forsgren 1997:1).
  - 3 Begreppet *kön* används genomgående i denna uppsats för att beteckna såväl biologiskt kön som sociala och kulturella föreställningar om kön (jfr Edlund 2004:263). När jag särskilt vill betona att just det sociala eller (själv)upplevda könet hos en person åsyftas används begreppet *könsidentitet*.

## 1.1. Syfte

I den här uppsatsen vill jag undersöka bruket och förekomsten av ordet *hen* i bloggar och dagspress under hösten 2012. Studien har två huvudsakliga syften. Det första syftet är att genom att beskriva *hen* utifrån dess morfosyntaktiska och semantiska egenskaper undersöka vilka olika funktioner ordet kan fylla. Det andra syftet är att studera förekomsten av en särskild typ av *hen*, syntaktiskt *hen* (se kapitel 2), i förhållande till textens genre och eventuella uttalade feministiska eller politiska kontext. Detta för att undersöka om ordet fortfarande främst används i politiskt laddade kontexter, som tidigare studier påvisar, eller om det kan anses vara på väg att etableras som ett allmänspråkligt könsneutralt pronomen.

## 1.2. Uppsatsens disposition

Uppsatsen inleds med att ett antal begrepp som används i uppsatsen definieras. Därpå följer en teoretisk bakgrund till språkvårdsteori samt feministisk språk teori och språkvård, där Pauwels (1998; 2003) och Cameron (1992) är de viktigaste utgångspunkterna. Därefter behandlas framväxten och etableringen av *hen* samt olika argument för införandet av ett könsneutralt pronomen ur dels ett sociolingvistiskt, dels ett instrumentellt perspektiv. Sedan följer en beskrivning av den metod och det material som använts i studien, efter en definition av och diskussion om begreppen *blogg*, *dagspress* och *genre* och dessas betydelse för undersökningen. I uppsatsens resultatdel presenteras resultaten av analysen i text- och tabellform. Slutligen, i diskussionsavsnittet, sammanfattas resultaten och diskuteras på en mer generell nivå och i relation till teorin.

## 2. Grundläggande begreppsdefinitioner

I det här avsnittet definieras ett antal begrepp som jag använder mig av i uppsatsen.

I inledningen och i syftesformuleringen talas det om att *hen* kan användas i olika funktioner. Jag har inte funnit några etablerade termer för dessa, utan har fått skapa egna benämningar för de tre huvudfunktioner som jag utgår ifrån. *Syntaktiskt hen* används i uppsatsen som ett samlingsbegrepp för olika användningar av *hen* som könsneutralt personligt pronomen där referentens kön är okänt eller ointressant. Det utesluter inte användning av könsspecifika pronomen. *Radikalt hen* betecknar en användning där *hen* helt ersätter könsspecifika pronomen, även i fall där t.ex. namn röjer den omtalade personens kön. *Intergender-hen* används för *hen* i syftning på personer som inte identi-

fierar sig med ett könsspecifikt pronomen och inte vill refereras till med ett sådant.

När begreppet *generisk referens* används åsyftas alltid *pronominal generisk referens*. Den innebär att pronomenet refererar till alla som stämmer in på uttryckets betydelse: ”Om eleven önskar delta i tentamen ska [pronomen] anmäla sig senast den 15/11” (jfr SAG 1:176). Ett *generiskt pronomen* är ett pronomen som används för denna typ av referens. Jag skiljer generisk referens från *unik (pronominal) referens* där en unik person åsyftas: ”Eleven ville delta i tentamen, så [pronomen] anmälde sig”. *Korrelat* betecknar för det (inomspråkliga) satsled som *hen* syftar på (SAG 1:193), och *referent* den faktiska (utomspråkliga) person som omtalas i texten (SAG 1:216).

Jag har valt att i syftesformuleringen tala om både *funktion* och *betydelse* för *hen*. *Funktion* är tänkt att utgöra ett vidare begrepp för att beskriva vad bruket av ett könsneutralt pronomen gör i texten, t.ex. döljer referentens kön eller refererar till en person som inte identifierar sig med ett könsspecifikt pronomen. Begreppet *betydelse* syftar på ordets deskriptiva betydelse och är relevant främst vid icke-pronominal användning av *hen* samt vid intergender-*hen*.

### 3. Teoretisk bakgrund

I det här kapitlet redogör jag för några grundläggande begrepp för språkvården, och går sedan över till att behandla feministisk språk teori och feministiskt språkvårdsarbete. Ur ett feministiskt perspektiv exemplifieras problemet med generisk referens i svenskan och andra språk, vilket är ett av de viktigaste ursprungsproblemen som har gett upphov till förslagen om att införa *hen*. Den feministiska språkvården belyses också för att den i regel bedrivs ur ett gräsrotsperspektiv, av andra aktörer än de officiella språkvårdande instanserna. En liknande utveckling kommer vi se verkar ske i etableringen av *hen*, där språkvårdande instanser har reagerat med skepsis medan individuella språkbrukare är aktiva i ordets spridning och etablering.

#### 3.1. Språkvårdsbegreppet

Begreppet *språkvård* (eng. *language planning*) används i den här uppsatsen som ett vitt begrepp för verksamheter som syftar till att förändra och förbättra språket (jfr Milles 2006:149). Det innebär att det inte är begränsat till myndigheter med uttalat språkvårdande uppdrag (t.ex. Språkrådet i Sverige). När sådana institutioner avses använder jag begreppet *officiell språkvård*.

Språkvård kan bedrivas ovanifrån (eng. top-down approach), av den officiella språkvården, och underifrån (eng. bottom-up eller grassroot approach), av personer eller grupper utan språkvårdande uppdrag (Pauwels 1998:6). En ovanifrånledd språkvårdsprocess utgår från en makronivå, från en officiell språkvårdsinstans, och ska sedan implementeras ner på lägre nivåer. En underifrånledd språkvårdsprocess initieras i stället på mikronivå, ofta av den befolkningsgrupp som påverkas mest av ett språkligt problem (ibid.). Initiativtagarna arbetar sedan för att driva på förändringar som ska sprida sig i hela språksamhället. Ett exempel på språkvård underifrån är den feministiska språkvård som behandlas i kapitel 3.2.

Fyra nivåer av aktörer kan urskiljas i språkvården (Pauwels 1998:13): För det första en individnivå, när den enskilde språkbrukaren driver på förändringen. För det andra en institutionell nivå, där aktörer som förlag, tidningsredaktioner och föreningar verkar, och för det tredje och fjärde en statlig och en internationell nivå. Den här uppsatsen behandlar främst språkvård underifrån, med aktörer på individuell och institutionell nivå, men även aktörer på den statliga nivån berörs i avsnittet om den officiella språkvårdens roll och inställning till ordet *hen*.

Fasold (1984:250) skiljer mellan två synsätt på språkvården: en instrumentell resp. en sociolingvistisk ansats (eng. instrumental resp. sociolinguistic approach). Språkvårdare med en instrumentell ansats betraktar språket primärt som ett verktyg för kommunikation, varför man menar språkvård i första hand ska innebära att effektivisera språket och därigenom kommunikationen. Språkets symboliska och sociala dimensioner hamnar här i bakgrunden (ibid.). Språkvårdare med en sociolingvistisk ansats fokuserar i stället på språkets sociala betydelse. Ur denna synvinkel ska den form väljas som har störst möjlighet att förbättra sociala problem (ibid.). Den feministiska språkvården som kommer att behandlas i följande kapitel har en uttalad sociolingvistisk ansats, då dess motivation utgår från en strävan efter jämställdhet (jfr Pauwels 1998:7). Den officiella språkvården i Sverige har inte samma uttalade politiska syfte, men även den berörs av samhällsfrågor: Melander (2007:331f.) menar att språkvården knappast kan inta ”en rent 'neutralt teknisk' ståndpunkt”, eftersom den oavsett hur den agerar (eller avstår från att agera) ger stöd åt en viss hållning i de samhällsfrågor som är kopplade till språkvården. Vi kommer dock att se att *hen* kan förespråkas av språkvårdande aktörer med såväl sociolingvistiska som instrumentella ansatser.

### 3.2. Feministisk språk teori och språkvård

Sedan 1960-talet har språket studerats ur ett feministiskt perspektiv (Milles 2006:151). Den feministiska lingvistikens är mångfasetterad och kan här givetvis inte redogöras för i sin helhet, men Milles (ibid.) urskiljer tre huvudområden: För det första studier av samtal mellan män och kvinnor, där man fokuserar på maktförhållanden och förtryck i samtal. För det andra ett ifrågasättande och undersökande av kvinnors möjligheter att över huvud taget uttrycka sig i ett språk som man menar är skapat av och för män. För det tredje att studera och visa hur språket i sig både speglar, upprätthåller och återskapar ett patriarkalt samhälle där mannen framstår som norm och överordnad kvinnan. För den här uppsatsen är framför allt det senare, studier av s.k. *språklig sexism*, intressant

Särskilt i den tidiga feministiska lingvistikens och forskningen om språklig sexism syns idéer ur den s.k. Sapir-Whorf-hypotesen. Den säger att grammatiska strukturer fungerar som omedveten ”bakgrund” (eng. ”background”) till människors tänkande och syn på världen (Cameron 1992:136). Enligt en stark tolkning av hypotesen styr grammatiska strukturer helt vår föreställnings- och tankeförmåga, medan en svagare tolkning säger att språket snarare *påverkar* än *styr* tänkandet (ibid.). Särskilt den förra tolkningen har kritiserats kraftigt och är idag knappt längre aktuell (Cameron 1992:137), men den senare är än idag intressant för den feministiska språk teorin. Feminister som ansluter sig till tesen menar att sexism är en sådan underliggande bakgrund i många av världens språk. Enligt Pauwels (2003:553) har studier visat på en språklig asymmetri i många språk, där mannen framställs som prototypen eller normen för det mänskliga medan kvinnan antingen görs osynlig eller framställs som det avvikande. Ett tydligt och ofta anfört exempel är att pronomenet *han* (och dess motsvarighet i andra språk) ofta kan användas för både generisk och manlig referens, medan pronomenet *hon* bara används för kvinnlig referens (ibid.). Genom att använda ett manligt pronomen i syftning på både män och kvinnor menar man att kvinnor osynliggörs i språket (ibid.). När kvinnan väl syns är det ofta i egenskap av avvikelse eller undantag från normen, och ofta som en avledd form av ett ord som betecknar män (t.ex. *lärare – lärarinna*). Det här kan enligt Pauwels (ibid.) tolkas som en spegling av en syn på det kvinnliga som beroende av det manliga, medan mannen definieras som självständig och oberoende av det kvinnliga. Samtidigt som dessa strukturer betraktas som kvarvarande element från en historisk föreställning om manligt och kvinnligt menar vissa feministiska lingvister att dessa



föreställningar genom de språkliga strukturerna ständigt återskapas och påverkar oss omedvetet (Cameron 1992:137).

Genom en feministisk språkanalys vill man synliggöra hur språket bidrar till ojämlikhet och kvinnors underordning samt ge strategier för hur detta kan förändras. (Milles 2006:151). Strategierna utarbetas och implementeras inom den feministiska språkvården. Den utgörs i första hand av korpusvård, språkvårdsarbete på lexikal nivå, där sexistiska uttryckssätt föreslås bytas ut mot icke-sexistiska existerande eller nyskapade uttryck (Pauwels 1998:10). Pauwels (2003:555) betonar att både sociala och lingvistiska faktorer bör beaktas vid utformandet av nya icke-sexistiska uttrycksformer. Den valda formen ska vara socialt effektiv i att möjliggöra jämlikhet mellan män och kvinnor, och bör samtidigt utformas för att passa väl in i det befintliga språksystemet. Former som för starkt sticker ut ur eller går emot det aktuella språkets typologi riskerar hindra eller fördröja etableringsprocessen i samhället. Vid bildandet av icke-sexistiska former urskiljer Pauwels (2003:556) två huvudstrategier: könsneutralisering (eng. gender-neutralization) och könsspecificering (eng. gender-specification). Ett tydligt exempel på dessa olika strategier går att se i den svenska och den tyska officiella språkvårdens hantering av yrkesbeteckningar för män och kvinnor. I Sverige har man valt en könsneutraliserande strategi, där ursprungligen manliga yrkesbeteckningar som *lärare* och *frisör* har vidgats till att gälla både män och kvinnor (Edlund 2004:265).<sup>4</sup> I Tyskland har man, delvis av språkstrukturella skäl (Milles 2006:152), i stället valt en könsspecificerande strategi och konstruerat kvinnliga motsvarigheter till (manliga) befintliga yrkesbeteckningar, t.ex. *Pilotin* till *Pilot* och *Kauffrau* till *Kaufmann* (Edlund 2004:272).

Den feministiska språkvården bedrivs i regel underifrån som en sorts gräsrotsrörelse. Pauwels (2003:560) påpekar att detta skiljer den från mycket annan korpusvård, då man saknar många av den officiella språkvårdens kanaler och istället får söka andra vägar för att få gehör för sin aktivitet. En viktig metod är att språkbrukarna själva agerar förebilder och använder de former som man förespråkar (Pauwels 2003:560f.). En annan central metod är påtryckningar på inflytelserika institutioner såsom skolan, myndigheter och media att anta riktlinjer för icke-sexistiskt språkbruk. Tidningsredaktioner spelar enligt Pauwels (ibid.) en viktig roll i språkvårdsprocessen genom att dels forma representationen av kvinnligt och manligt, dels sprida och främja nya former. Samhället

---

4 För en diskussion om huruvida dessa yrkesbeteckningar verkligen är att betrakta som könsneutrala, se Edlund (2004).

och den officiella språkvårdens reaktioner på feministiska analyser och språkvårdsinitiativ har dock ofta varit skeptiska eller rent av avvisande (Pauwels 2003:554). På angloamerikanskt område har debatten om sexistiskt språkbruk tidvis varit intensiv, medan den svenska debatten av Edlund (2004:271) beskrivs som ”viskande” och har förts inom språkvetenskapen snarare än av feministrörelsen (Milles 2006:152). Även Hornscheidt (2003:362) skriver att intresset har varit mycket litet för feministisk språkvård i Sverige, vilket hon menar hör samman med ett svalt intresse för könsdiskriminering generellt samt en allmän uppfattning om att Sverige redan är ett jämställt land.

Ett exempel på framgångsrik feministisk språkvård i Sverige är etableringen av ordet *snippa* i början på 2000-talet, beskriven av Milles (2006; 2011). Initiativet kom från ett stort antal enskilda journalister, forskollärare och andra som drev frågan om att lansera ett positivt, icke sexuellt laddat ord för flickors könsorgan. Språkvården bedrevs alltså ur ett underifrånsperspektiv. Även RFSU, riksförbundet för sexuell upplysning, var drivande i frågan. I början av 2000-talet beslutade RFSU att konsekvent använda sig av *snippa* i sina handlingar, och ett projekt i svenska förskolor genomfördes för att etablera ordet bland forskollärare (Milles 2011:24). Även den officiella språkvården visade intresse och stöd för etableringen och år 2006 togs ordet in i den trettonde upplagan av *Svenska Akademiens Ordlista*, trots att det ännu inte var fullständigt etablerat (Milles 2011:24). Studier visar att *snippa* i dag används i stor utsträckning i både tal och skrift, framför allt relaterat till barn t.ex i förskolan och i barnböcker (Milles 2006:171). Processen skedde alltså underifrån, från individuella och institutionella aktörer, och fick sedan även stöd av statliga aktörer i form av Språkrådet. Denna process kan vara intressant att ha i åtanke när vi tittar närmare på utvecklingen och spridningen av ordet *hen*.

#### **4. Bakgrund: Ordet *hen***

I det här avsnittet redogörs för framväxten av *hen*, och hur ordet har mottagits av den officiella språkvården. Därutöver behandlas frågan om ett könsneutralt pronomen utifrån de två olika språkvårdsansatser som presenterades i kapitel 3.1. Queerteorin används som bakgrund till en sociolingvistisk ansats och skrivtekniska problem till en instrumentell ansats.

## 4.1. Ordet *hen*

Att introducera ordet *hen* som ett könsneutralt pronomen för generisk syftning föreslogs redan 1966 av Rolf Dunås i en språkspalt i *Uppsala Nya Tidning* (Lindgren 2007:239), men fick då inget större gehör. Dahlstedt (1967) nämner Dunås' förslag och kommenterar att det skulle bli en ”en besvärlig operation” (Dahlstedt 1967:118). Han konstaterar dock att svenskans krav på att ange kön varje gång en människa omnämns med tredje persons pronomen kan vara opraktiskt och uppfattas som stötande (Dahlstedt 1967:111). Förslaget om att skapa ett nytt könsneutralt pronomen syntes då och då på 1990-talet, främst inom språkvetenskapliga kretsar (Lindgren 2007:240). Vid sidan av *hen* föreslogs även varianter som *hin*, *hän*, *haon* och *hoan* samt *hn* och *h* (ibid.). Förslagen stöttades dock aldrig av språkvården och lär inte heller ha förekommit i det faktiska språkbruket, med undantag från i ett fåtal språkvetenskapliga uppsatser (ibid.). 1994 föreslogs *hen* återigen i en språkspalt, nu av Hans Karlgren i *Svenska Dagbladet*, som ett språkligt verktyg ”för att kunna tala om en människa men utan att (misstänkas vilja) ange kön men ändå utan att jämställa människan med någonting könlöst” (Karlgren 1994). Karlgren menar också att formen hos *hen* passar väl in i det svenska pronomensystemet som ”en pendang till *den* och samtidigt en medlem av en familj av *h*-ord som pekar på person.” (ibid.). I allmänspråket syntes dock fortfarande inget genomslag.

I början av 2000-talet började *hen* användas i en ny funktion, i den här uppsatsen kallad intergender-*hen*: Personer som inte identifierade sig med ett könsspecifikt pronomen började använda *hen* som ett alternativ till *han* och *hon* (Milles 2011:27). Pronomens funktion vidgades alltså från generisk referens till att också kunna ha unik referens, varpå ordet fick en starkare deskriptiv betydelse i att beskriva en särskild typ av könsidentitet (ibid.).

I januari 2012 kom barnboken *Kivi och monsterhund* ut på Olika förlag. Den använder genomgående *hen* som pronomen, och huvudpersonen Kivi kan genom sitt namn och sitt utseende inte identifieras som flicka eller pojke. Boken blev mycket uppmärksam och bidrog till att debatten om *hen* intensifierades (Språkrådet 2012a). I samband med detta gav tidningen *Nöjesguiden* ut ett nummer med radikal *hen*-användning, som ett experiment för att se hur skribenter och läsare skulle reagera på en sådan text (Atladdottir 2012). *Dagens Nyheter* beslutade i september 2012 att inte använda *hen* i nyhets- och reportagetexter, då man menade att en regelmässig användning av ordet

”fortfarande kan uppfattas som ett queerpolitiskt ställningstagande” (DN:s redaktionschef Åsa Tillberg, citerad i Thomsen 2012). Även detta väckte stor uppmärksamhet och bidrog till en fortsatt högljudd debatt.

Den officiella språkvården har, som nämnt i inledningen, förhållit sig avvaktande till användning av *hen* som könsneutralt pronomen och menat att det skulle vara mycket svårt att etablera ett nytt pronomen i ett så stabilt språkssystem som svenskan (*Språkriktighetsboken* 2005:78). Man har också pekat på svårigheten att skapa objekts- och genitivformer för ett sådant pronomen, och menat att det är risk att pronomenet i oblik form alltför mycket skulle likna *han* eller *hon* och därför inte uppfattas som könsneutralt (ibid.). Även Milles avrådde 2008 i *Jämställt språk. En handbok i att skriva och tala jämställt* från att använda *hen* eller andra nyskapade könsneutrala pronomen, med motiveringen att formuleringen kan dra till sig uppmärksamhet från textens innehåll (2008:54). Milles verkar dock ha ändrat ståndpunkt, då hon i en debattartikel i januari 2012 (Milles m.fl. 2012) förespråkar *hen*. Hon menar nu att ordet kan vara ett verktyg för att tala om människor utan att ständigt behöva förhålla sig till deras kön, och för att fokusera på individuella egenskaper snarare än kön (ibid.). Också Språkrådet har i dag öppnat något för *hen*, i första hand i syftning på personer som själva önskar omnämnas så (Språkrådet 2012b). För generisk syftning förespråkas fortfarande *den*, men för den som ändå vill använda *hen* ges rekommendationer för ordets böjningsmönster (ibid.).

Mediespråksgruppen (2012) ger på hemsidan *TT-språket* exempel för hur *hen* kan användas i media. De tre användningsområden som anges är ”När skribenten inte vill ange kön”, ”När intervjuperson vill bli kallad hen” och ”När skribenten inte vet könet”. Det ges ingen direkt rekommendation för huruvida ordet bör användas i presstext, men en notering finns om att ordet ”kan fylla en funktion”. Man påpekar också att användandet av *hen* kan ha en ideologisk aspekt genom att lyfta fram ”att mannen ofta är norm i språket” (Mediespråksgruppen 2012).

## **4.2. Varför införa ett könsneutralt pronomen? Sociolingvistiska och instrumentella perspektiv på *hen***

Som en bakgrund till en sociolingvistisk språkvårdsansats i frågan om *hen* är queerteorin intressant att beakta. Queerteorin ifrågasätter heteronormativa könsidentiteter och problematiserar en binär könsuppdelning i ”manligt” och ”kvinntligt”, där kön betraktas som naturliga och fasta kategorier (Rosenberg 2002:63). Man kritiserar sexuella defini-

tioner generellt och menar att kön och sexualiteter ses som sociala, historiska och geografiska konstruktioner (ibid.). Rosenberg talar om en kritik mot den ”heterokulturella dominansen”, som betraktas som en ”förtrycksmekanism” (ibid.). Ur ett queerteoretiskt perspektiv torde det utifrån detta finnas skäl för att använda ett könsneutralt pronomen, eftersom det ger en möjlighet att frånga den binära könsmodellen och sexualitetsdefinitioner över huvud taget.<sup>5</sup> Eftersom *hen* står utanför det könsspecifika pronomen-systemet möjliggör det benämning av människor utan att ange deras kön (jfr Milles m.fl. 2012). Den queerfeministiska kulturtidskriften *Ful* har anammat detta och använder sig sedan 2007 av radikalt *hen*. Man ersätter alltså konsekvent *han* och *hon* med *hen* i sina texter. Redaktionen beskriver detta som en strategi för att frånga tvåkönsmodellen och den manliga normen (*Fuls Queerfeministiska Manifest*).

Vid sidan av de rent queerteoretiska argumenten för ett användande av radikalt *hen* syns även skälen för att använda intergender-*hen*. Engdahl (2010:266) kommer i sin avhandling om identitet och rättvisa i frågor rörande transpersoner fram till att en alternativ könskategori med ett eget pronomen vore en möjlig strategi för ett erkännande av köns mångfald. Att använda *hen* i referens till personer som önskar omnämnas så skulle enligt Engdahl (ibid.) synliggöra könsvariation och ifrågasätta den binära könsmodell som hon menar är en bidragande orsak till diskriminering (Engdahl 2010:268).

Språkvårdare med instrumentell ansats har främst allt argumenterat för att införa *hen* som generiskt pronomen. Historiskt har *han* använts för generisk referens (Milles 2011:27), vilket rekommenderas i Erik Wellanders mycket inflytelserika *Riktig svenska* (1939; 1941; 1948). Samordnande konstruktioner som *hans (hennes)* avfärdas av Wellander som onödiga och pedantiska, men kan användas om man ”vill uttryckligen betona en skillnad mellan könen” (Wellander 1948:226). I den senaste utgåvan fastställs att dubbla pronomen används allt oftare, vilket betecknas som ”tafatthet” (Wellander 1973:118) men inte längre som felaktigt. Wellander diskuterar också möjligheten att använda *den* som generiskt pronomen, vilket han menar förekommer men kan ha en nedsettande bibetydelse (ibid.). Med den feministiska kritiken mot sexistiskt språk började dock generiskt *han* ifrågasättas (se kapitel 3.2.). Kritiken gällde dels att det osynliggör kvinnor (se kapitel 3.2.), dels att det genom sin möjlighet till både unik och generisk

---

5 Jag har inte sett Rosenberg själv formulera det så, men ur ett whorferianskt perspektiv (jfr Cameron 1992:136ff. samt se kapitel 3.2. i denna uppsats) kan man tänka sig att säga att inte bara sexism i bemärkelsen ”ojämställdhet mellan kvinnor och män” ligger som bakgrund i många av världens språk, utan också en binär könsuppdelning.

syftning är otydligt (jfr Molde 1976:4). I en utredning av tystnadsplikten 1975 påtalades i riksdagen för första gången (Jobin 2004:21) problematiken i att lagar och förordningar ”formellt sett riktas till ungefär halva befolkningen när de reellt har gällt även den andra hälften” (SOU 1975:22, citerat efter Molde 1976:5). Man tyckte sig inte hitta någon helt tillfredsställande lösning, men beslutade då att använda sig av omskrivningar och konstruktioner med dubbla pronomen (Molde 1976:6).

I *Svenska Akademiens Grammatik* (SAG 2:277) framställs *han* i likhet med *hos Wellander* som den etablerade formen för generisk referens. *Han och hon* omnämns i en fotnot som ett alternativ som ”vissa skribenter” väljer (SAG 2:278), medan *den* beskrivs som ett högst marginellt alternativ som ”möjligen” är på frammarsch (SAG 2:281). Språkrådet (*Språkriktighetsboken* 2005:76f.) avråder däremot från att använda generiskt *han* och även det maskulina *denne*, eftersom detta kan uppfattas som exkluderande och även vara otydligt. Man påpekar också att konstruktioner med *han och hon* lätt kan bli klumpiga både för skribent och läsare, liksom det byråkratiskt präglade *vederbörande* (*Språkriktighetsboken* 2005:77f.). Man rekommenderar i stället omskrivningar samt att använda *den* som generiskt pronomen, med motiveringen att ”det är kort och lätthanterligt” samt ”förankrat i både tal- och skriftspråk sedan länge” (*Språkriktighetsboken* 2005:78). Dessutom påpekar man att *den* redan är allmänt etablerat i determinativ användning framför restriktiv relativ bisats (ibid.; SAG 2:280): ”Den som vill delta i tentamen ska anmäla sig senast den 15/11”. En invändning som man tar upp är dock att *den* ofta används om saker snarare än om individer, vilket kan göra att ”individen förtingligas” (*Språkriktighetsboken* 2005:79). Grahn (2007) undersöker 214 facköversättares uppfattning om *den* med animat korrelat, och visar att många ställer sig tveksamma eller avvisande till *den*. Hon påpekar dock att de yngre informanterna generellt är mer positiva än de äldre, vilket hon menar kan tolkas som att *den* är på frammarsch (Grahn 2007:18). Det framgår dock av både *Språkriktighetsboken* och Grahns undersökning att det i dag inte finns något enhetligt och av alla språkbrukare accepterat sätt att uttrycka generisk referens i svenskan. Jacobson (2012) menar i en debattartikel att ett könsneutralt pronomen skulle kunna fylla denna funktion, samt därutöver också vara användbart för att dölja referentens kön i sammanhang där kön är irrelevant.

Återkopplar vi till de två språkvårdsansatserna i kap 3.1. blir det tydligt att frågan om *hen* har relevans ur såväl ett sociolingvistiskt som ur ett instrumentellt perspektiv. Ur ett

sociolingvistiskt perspektiv skulle *hen* som könsneutralt personligt pronomen vara ett möjligt verktyg för den som söker ett uttryckssätt som inte förutsätter ett tvåkönssystem, samt utgöra ett alternativ till ett språkbruk där det manliga kan sägas utgöra normen (jfr Engdahl 2010; *Fuls Queerfeministiska Manifest*; Milles m.fl. 2012). Ur ett instrumentellt perspektiv kan *hen* tänkas ha rent språkekonomiska förtjänster genom att vara ett alternativ till de omständliga *han* eller *hon* (jfr Jacobson 2012) samt eliminera den risk för missförstånd som kan tänkas föreligga vid generiskt *han*.

### 4.3. Tidigare forskning

Jag har bara hittat ett fåtal vetenskapliga studier som behandlar spridningen och funktionen av ordet *hen*, vilket torde bero på att ordet är relativt nytt i allmänspråket. Däremot finns ett stort antal debattartiklar, blogginlägg och andra former av texter, särskilt på Internet, som diskuterar och beskriver ordet. I flera fall står etablerade språkforskare som avsändare. Jag har dock, trots detta och trots att resonemangen ofta är intressanta och trovärdiga, valt att vara försiktig med att använda dessa texter, då de ofta liknar betraktelser snarare än vetenskapliga undersökningar och sällan utförligt redovisar sina källor och metoder.

Henriksson (2010) undersöker i en c-uppsats inställningen till *hen* samt bruket av ordet i fyra bloggar och två tryckta texter. Resultaten från studien pekar på att *hen* är mest accepterat i syftning på personer med problematiserad könsidentitet och att det främst används i kontexter där man problematiserar kön och könsidentitet (Henriksson 2010:25). Ordet *hen* verkar alltså vara ett ”könsproblematiserande” snarare än ett ”könsneutralt” pronomen (ibid.). Jämförelser mellan studenter i olika utbildningar visade att genusvetenskapsstudenter var klart mer positiva till *hen* än svenskstudenter, vilket Henriksson menar kan bero på att genusvetenskapen i högre grad än nordiska språk problematiserar kön (ibid.).

Milles (2011:27) beskriver *hen* som relativt väletablerat i feministiska kretsar och hbtq-kretsar, men menar att användningen i stort sett är begränsad till dessa grupper. Hon efterfrågar forskning om pronomenets genomslag i andra sociala kontexter, om i vilka betydelser ordet används och om ordet kan anses främja språklig jämlikhet.

Ledin (2012)<sup>6</sup> undersöker i en ännu inte avslutad studie förekomsten av *hen* i svenska

---

6 Studien har ännu inte avslutats och publicerats, varför jag bara kan hänvisa till det inlägg om studien som Ledin har gjort på sin blogg *På svenska*. Ledin skriver dock att ”studien ligger till grund för en forskningsartikel”.

bloggar i korpusen Bloggmix, med ett material fram till augusti 2012. Studien visar att *hen* har fått ett uppsving under 2012 genom att dels förekomma oftare, dels användas på fler platser. Dock förekommer det främst metaspråkligt och mer sällan som pronomen. Ordet har spridits från att bara användas av några få bloggare till att bli mer utbrett, men det är snarare diskussionen om *hen* än den egentliga användningen som har ökat. Vidare menar Ledin att *hen* framför allt förekommer i bloggar om genus och jämställdhet och i synnerhet hos kvinnliga skribenter.<sup>7</sup> Hans slutsats är att *hen* i bloggarens värld fortfarande har en ”tydlig genuskoppling” (i den bemärkelse att det används i bloggar som problematiserar kön) och idag inte kan betraktas som ett neutralt pronomen.

Pauwels (1998:205f.) behandlar inte specifikt ordet *hen*, utan refererar flertalet tidigare studier om (främst angloamerikansk) tryckt medias anammande av icke-sexistiska former. Hon konstaterar att tryckt media rör mot ett mindre sexistiskt språkbruk, men att graden av förändring varierar med publikationsform, avdelning i tidningen och den enskilde skribenten eller redaktören. Mest mottagliga är enligt Pauwels (ibid.) kvinnomagasin och populärvetenskapliga tidskrifter, medan dagstidningar, i synnerhet sportsidorna, och bredare tidskrifter är mer motståndskraftiga mot förändring. Förändringar sker framför allt i bruket av yrkesbeteckningar och titlar och mer sällan i användningen av generiskt pronomen. Pauwels (1998:206) påpekar också att många texter uppvisar en stor variation i användningen av icke-sexistiska former, vilket hon menar tyder på att förändringen ännu är i ett mycket tidigt stadium.

## 5. Material och metod

I det här avsnittet redogör jag för undersökningens material och metod. Jag inleder med att definiera och diskutera begreppen *blogg*, *dagspress* och *genre*, som är centrala för detta avsnitt. Därefter beskrivs processen för materialurval och analys. Kapitlet avslutas med metodkritik samt en diskussion rörande de etiska övervägningar som jag gjort inför och under arbetsprocessen.

---

<sup>7</sup> Av artikeln i bloggen framgår inte om Ledin har tagit hänsyn till fördelningen av kvinnliga och manliga bloggare i korpusen.



## 5.1. Begrepp i metodavsnittet

### 5.1.1. *Blogg och dagspress*

En blogg definieras i den här uppsatsen i likhet med Walker (2005) som en ”frekvent uppdaterad hemsida med datummärkta enskilda inlägg sorterade i bakvänd kronologisk ordning” (Walker 2005:45, min övers.). Typiskt skrivs den av en individ (men även bloggar av föreningar eller andra grupper finns) och med en personlig och informell stil. I övrigt uppvisar bloggvärlden stor variation i till exempel innehåll, kvalitet, syfte och läsarantal (ibid.). Tekniken bakom bloggen är ofta lättanvänd, vilket gör att även personer med mindre teknikvana kan publicera sig på en egen hemsida.

Jag använder mig av begreppet *dagspress* i en vid bemärkelse enligt Hadenius (2011:139). Det innebär att jag till dagspress räknar allmänna nyhetstidningar som utkommer minst en gång i veckan. Begreppet omfattar här både morgon- och kvällstidningar, men inte mer nischade tidningar som fackpress och tidskrifter. I uppsatsen används de mer allmänna begreppen *tidning* och *tidningstexter* synonymt med *dagspress* och *texter ur dagspressen*.

### 5.1.2. Genrebegreppet

Begreppet *genre* kan förstås som ”socialt förankrad textsort” (Hellspong & Ledin 1997:24). Det används främst inom litteraturvetenskapen och behandlas med viss skepsis inom språkvetenskapen (Ledin 1995:35), där man ofta hellre delar in texter efter *texttyp* som lingvistisk kategori baserad på vissa språkliga variabler. Då jag i min andra delundersökning intresserar mig för pronomenanvändning i en typ av social kontext snarare än i en rent lingvistisk har jag valt att ändå använda mig av genrebegreppet. Följden blir att genreindelningen visserligen inte sker som en systematisk genomgång av fördefinierade språkliga variabler, men jag ser en stor fördel i att närma mig texten på samma sätt som språkbrukarna – både läsarna och skribenterna – gör (jfr Hellspong & Ledin 1997:25 och Ledin 1995:196). Dessutom är genre i motsats till texttyp inte bara en deskriptiv utan också en preskriptiv kategori – att en text tillhör en viss genre innebär att läsaren möter den med vissa föreställningar och förväntningar (Hellspong & Ledin 1997:25). Det är intressant för den här studien, eftersom att jag genom att använda genrebegreppet kan beröra de normer som styr texters utformning och språkbruk.

I en dagstidning finns texter ur flera olika genrer. Öijer (1984:63) gör i sin journal-

istiska handbok en primär uppdelning i de överordnade kategorierna *nyhetsjournalistik*, med genrerna *referat* och *reportage*, samt *åsiktsjournalistik*, med genrerna *ledare*, *debattartiklar*, *recensioner*, *kåserier*, *krönikor*, *essäer* och *insändare*. De genrebeteckningar som används i den här uppsatsen motsvarar i stort sett Öijers, med vissa mindre avvikelser som behandlas i kapitel 6.3.2. Jag väljer dock att som överordnade kategorier tala om *informationsbetonade* och *åsiktsbetonade*<sup>8</sup> texter i likhet med Hundsnurur (1984, enligt modell avbildad i Heinemann 2000:542). Leden *-betonad* antyder att texter inte alltid är renodlade informations- eller åsiktstexter, men att det går att fastställa en huvudverksamhet kopplat till genrerna.

## 5.2. Materialinsamling

I studien analyserades 200 belägg av *hen*, varav 100 i bloggtexter och 100 i tidningstexter. För urvalet av bloggtexter användes Bloggportalens sökmotor *Bloggsök* och för tidningstexter databasen *Mediearkivet* för svensk tryckt press. Dessa valdes ut för att de innehåller ett stort språkligt material<sup>9</sup> samt för att de uppdateras kontinuerligt.<sup>10</sup> Jag är medveten om att inte alla svenska bloggar och dagstidningar finns i korpusen, men bedömer materialet som så pass stort och brett att det ändå lämpar sig för den här typen av undersökning.

Sökningen efter tidningstexter gjordes den femte november 2012. Inom Mediearkivets huvudkategori *svensk tryckt press* begränsades sökningen till underkategorierna *storstadspress*, *prioriterad landsortspress*<sup>11</sup>, *landsortspress* och *stadsdelspress*, för att nå de tidningar som i den här uppsatsen definieras som dagspress. Genom avgränsningen ville jag utesluta nischade tidningar såsom fackpress och tidskrifter skrivna för en mer eller mindre definierad målgrupp för att i stället komma åt nyhetsförmedlande dagstidningar med en bredare och mer heterogen läsargrupp. Sökningen efter bloggtexter skedde den 22 och den 23 november 2012, utan någon begränsning. Urvalet av texter gjordes systematiskt enligt följande mönster: i bloggsökningen visas tio träffar per sida, sorterade kronologiskt med de senast publicerade först. Här plockade jag ut de fem

---

8 Min övers.; originalbeteckningar är *informationsbetont* och *meinungsbetont*.

9 2012-11-22 var 120 578 bloggar registrerade på Bloggportalen.

10 Mediearkivet uppdateras varje dag. Bloggportalen.se tillhandahåller ingen information om hur ofta sökbasen uppdateras, men den sista sökningen, gjord 2012-11-23, gav träffar på texter som publicerats samma dag.

11 "Prioriterad landsortspress" innehåller den största dagstidningen per län sett till upplaga (enligt ett mejl 2012-11-30 från Jannike Åhlen, first line support på Retriever Sverige AB som tillhandahåller Mediearkivet).

första träffarna på varje sida.<sup>12</sup> I dagspressökningen visas tjugo träffar per sida. För att följa samma system som i bloggsökningen valdes en sortering med bakvänd kronologisk ordning. Sedan använde jag de fem första träffarna på varje sida, hoppade över fem träffar och tog sedan de nästa fem. Detta system ledde till att jag i båda sökningarna fick material publicerat från slutet av oktober fram till den 23 resp. 24 november 2012.

I de fall där en träff utgjordes av ett stavfel, avstavningar såsom *hen-ne* eller *Hen-rik* eller annat material som uppenbart inte var det *hen* som eftersöktes användes i stället närmast påföljande relevanta träff. Även texter vars innehåll utgörs av en diskussion om ordet *hen* valdes bort, då jag inte ämnar kartlägga ordets metaspråkliga användning. Sådana texter utgjorde dock bara en liten del av de träffar jag gick igenom. I ett fåtal fall upptäcktes först vid den närmare analys efter materialinsamlingen att *hen* användes metaspråkligt. Dessa träffar föll i efterhand bort ur undersökningen. När flera träffar ledde till samma blogg behandlades de den andra gången endast om *hen* används i olika funktioner. I presstextundersökningen gjordes däremot ingen bortsortering när flera träffar ledde till samma tidning, eftersom texter ur samma tidning kunde tänkas tillhöra olika genrer och därför vara intressanta för den andra delundersökningen.<sup>13</sup> Sökningen på Bloggsök gav även ett fåtal träffar på tidningsartiklar och pressmeddelanden, vilka givetvis sorterades bort. Även en blogg som i sin beskrivning och rubrik betecknade sig som tidning utgick, liksom träffar i bloggarnas kommentarsfält.

### **5.3. Genomförande**

Studien genomfördes med en tvådelad metod. I den första delen, i fortsättningen kallad funktionsstudien, analyserades användningen av ordet *hen* utifrån sin syntaktiska och semantiska kontext. I den andra delen, i fortsättningen kallad kontextstudien, undersöktes sambandet mellan genretillhörighet och användning av *hen*. Studiens genomförande beskrivs närmare i de två följande avsnitten.

#### **5.3.1. Funktionsstudiens genomförande**

I funktionsstudien gjordes först en tentativ bedömning av materialet, där bruket av *hen*

---

12 Under de två dagarna insamlingen gjordes uppdaterades hemsidan med nya inlägg. Dessa inlägg togs med i studien enligt ovan beskrivet urvalssystem.

13 49 olika tidningar finns representerade bland de 100 dagspresstexter som används i undersökningen. Endast tre tidningar (Aftonbladet, Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten) finns med fem gånger eller fler. Flest träffar har Aftonbladet som förekommer 11 gånger i materialet. Det finns alltså en stor spridning mellan olika tidningar.

bestämdes som syntaktiskt *hen*, radikalt *hen*, intergender-*hen* eller annan användning (se kapitel 2.) Därefter gjordes en noggrannare analys och beskrivning av användningen, huvudsakligen utifrån följande frågor:

- Vad syftar *hen* på i texten? Är syftningen unik eller generisk? Vilket är korrelatet? Vilken är referenten?
- Används *hen* som pronomen eller som ett ord ur en annan ordklass?
- Har *hen* en deskriptiv betydelse? Vilken är den i så fall? (Denna punkt är främst aktuell för icke-pronominellt *hen*.)
- Vilken funktion fyller användandet av *hen*?

Särskilt gällande betydelse och funktion är ibland flera tolkningar möjliga. I sådana fall diskuteras detta i resultatredovisningen.

### 5.3.2. Kontextstudiens genomförande

I studiens andra del valdes de texter ut där syntaktiskt *hen* förekommer. Antalet tidningstexter i denna delstudie var 74 och antalet bloggtexter 62. Dessa texter analyserades närmare, varpå tidningstexterna definierades utifrån sin genre och bloggtexterna utifrån bloggarens presentation av sig själv och av bloggans innehåll.

I likhet med Ledin (1995) gjorde jag en genreindelning efter kriterierna "[b]eteckning, placering, syfte" (Ledin 1995:56) med samma prioritet. Där jag fann det nödvändigt togs också hänsyn till textens innehåll, samt i nyhetstexterna till textens längd för kategoriseringen som artikel eller notis. De genrenamn som används är, som sagt i kapitel 6.1.2., i huvudsak desamma som i Öijer (1984:63). Skillnaden är att jag delar in det Öijer kallar *referat* i *nyhetsartikel* och *nyhetsnotis*, samt att jag även benämner *kulturartikel* (artikel på kultursidan som ej är recension eller krönika), *sportartikel*, *intervju*, *personporträtt* och *kuriosanotis*. *Intervju* används bara för det fåtal texter som enbart består av en intervju och inte kunde föras till någon annan genre. *Personporträtt* används för en enda text, en artikel på en tidnings familjesida där en person från trakten porträtteras. *Kuriosanotis* är ingen etablerad genrebeteckning, men används här som samlingsnamn för lättsamma kortare artiklar eller notiser med rubriker som "Spaning" eller "Visste du att...?".

Genreindelningen gjordes alltså när detta var möjligt utifrån den aktuella tidningens genrebeteckning. Liknande texter med olika beteckning fördes dock till samma genre (t.ex. opinion och ledare, som genom gemensamma egenskaper som placering på

tidningens andra sida samt sin argumenterande verksamhet båda betecknas som ledare). En text som saknade beteckning men var placerad på en sida märkt ”Nyheter” (eller, som i flera lokaltidningar, märkt med ortnamn) och hade ett informerande syfte analyserades således som nyhetsartikel eller nyhetsnotis beroende på sin längd.<sup>14</sup> I följande tabell listas de genrer som påträffats i undersökningen.

<b>Informationsbetonade texter</b>	<b>Åsiktsbetonade texter</b>
Nyhetsartikel	Ledare
Nyhetsnotis	Krönika
Reportage	Essä
Personporträtt	Insändare/Debattartikel
Sportartikel	Recension
Intervju	Kulturartikel
Kuriosanotis	

**Tabell 1: Genreindelning sorterad i informationsbetonade och åsiktsbetonade texter.**

För bloggarna antog jag att en genreindelning skulle vara svår att göra, eftersom bloggen som relativt nytt medium inte torde ha utvecklat några fasta genrer. Det går att tänka sig en uppdelning efter bloggans innehåll (t.ex. modeblogg, dagboksblogg eller träningsblogg), men jag bedömde att gränserna skulle vara ännu mer flytande och godtyckliga än i genrererna för tidningstexter, varför en sådan uppdelning inte skulle tillföra så mycket till studien. En del av mitt syfte är att undersöka etableringen av *hen* i politiskt laddad respektive neutral kontext, och Ledins (2012) ovan refererade pågående studie tyder på att *hen* framför allt används i feministiska bloggar.<sup>15</sup> Därför gjordes en uppdelning där varje blogg kategoriserades som feministisk, allmänt politisk eller ej politisk, utifrån skribentens egen beskrivning och kategorisering av sin blogg. Jag betecknade bloggen som feministisk (inom parentes: politisk) om den uppvisar minst ett av följande kriterier:<sup>16</sup>

- Bloggaren betecknar bloggen som feministisk (politisk) i sin beskrivning eller tar upp feminism/jämställdhet/genus som ett av de teman som behandlas i bloggen.

<sup>14</sup> I de flesta fall kunde indelningen i notis/artikel göras spontant, men gränsfall har nyhetstexter som saknar ingress och som bara står som en enda spalt räknats som notiser.

<sup>15</sup> I artikeln framgår inte exakt hur Ledin har gått till väga för att definiera en blogg som feministisk, men även han nämner bloggares presentationer och använder begreppet *uttalat feministisk*.

<sup>16</sup> De bloggar som kunde kategoriseras som både allmänpolitiska och feministiska fördes till kategorin *feministiska bloggar*.

- Bloggaren beskriver i presentationen sig själv som feminist (politiskt engagerad).
- Bloggaren nämner feminism/jämställdhet/genusfrågor (politik/samhällsfrågor) i sin intresseprofil, när en sådan finns.
- Bloggen har en innehållskategori för feminism/jämställdhet/genusfrågor (politik/samhällsfrågor) där minst två inlägg publicerats under 2012.

#### 5.4. Metodkritik

Det kan verka märkligt att använda sig av en kommersiell sökmotor som Bloggsök istället för en fast korpus avsedd för forskning. Min första plan var att använda Språkbankens korpus *Bloggmix*, vilken Ledin (2012, pågående studie) använder i sin studie. Den är särskilt avsedd för språkforskning och ger möjlighet att göra frekvensberäkningar och mer avancerade sökningar än i Bloggsök. Den innehåller dock bara material fram till augusti 2012, vilket jag såg som en avsevärd begränsning då jag upplever att det har skett en förändring i användningen av *hen* under hösten 2012 och ville undersöka så nytt material som möjligt. Eftersom Bloggmix består ett automatiskt urval från topplistorna på Bloggportalen,<sup>17</sup> samma tjänst som Bloggsök är knutet till, innehåller den bara material som även nås genom Bloggsök. Då jag inte hade något behov av frekvensberäkningsverktyg valde jag att använda mig av Bloggsök för att få tillgång till aktuellt material. En nackdel med att använda Bloggsök är dock att materialet inte är stabilt, vilket gör studien svår att replikera (jfr Lüdeling m.fl.). Dels uppdateras söktjänsten ständigt med nya inlägg, dels har bloggare möjlighet att förändra eller radera sina egna inlägg från sin blogg och på så sätt förändra korpusen. En vidare nackdel är att den enda metainformation som ges vid sökningen är inläggets publiceringsdatum och avsändarens bloggnamn. All annan information måste den sökande själv hitta manuellt genom att gå in på bloggen. Det gör att Bloggsök inte lämpar sig särskilt bra för frekvensundersökningar med stort analysmaterial. För den här mindre studien upplevde jag dock att den fungerade bra.

Metoden att undersöka autentiska texter har en stor fördel i att det faktiska språkbruket kan studeras. Skribenterna har inte försatts i någon testsituation eller ens varit medvetna om att språkbruket i deras texter skulle komma att undersökas. Dock är jag

---

<sup>17</sup> Enligt Martin Hammarstedt, systemutvecklare för Bloggmix. Citerad i mejl från Lars Borin, föreståndare för Språkbanken, 2012-11-19.

medveten om att skribenterna inte automatiskt kan antas vara representativa för språkbrukare i allmänhet. Resultaten får inte utläsas som statistik över användningen av *hen* i det generella språkbruket i Sverige utan snarare en beskrivning av dess förekomst och användning i ett antal bloggar och tidningstexter, dvs. hos privata och institutionella potentiella språkvårdsaktörer.

Jag är medveten om att jag genom min metod i kontextstudien bara kan fastställa huruvida bloggaren är att betrakta som feministisk/politisk utifrån just mina kriterier. Givetvis kan en blogg tänkas ha en feministisk eller politisk agenda som varken syns i presentationen eller innehållskategorierna, på samma sätt som en blogg där skribenten presenterar sig som feminist eller politiskt engagerad inte behöver bestå av politiskt laddade texter. En djupare textanalys av en större del av bloggen skulle ge en mer ingående och nog också rättvisare beskrivning. I denna uppsats är en sådan analys inte metodologiskt genomförbar, och jag bedömer att de ovan uppställda kriterierna fungerar relativt bra för att bestämma om bloggen framställs som uttalat politisk eller feministisk. En liknande invändning kan tänkas göras mot analysen av tidningstexter, då dessa indelats i kategorierna åsiktsbetonade respektive informationsbetonade texter utifrån genre-ns art snarare än utifrån den specifika texten. Även här gäller att en djupare analys knappast vore metodologiskt genomförbar. Framför allt vill jag dock betona att genre, som sagt i kapitel 6.1.2., är en preskriptiv kategori och därmed ett användbart verktyg för att diskutera textens språkanvändning i förhållande till dess normer.

Det är också viktigt att påpeka att metoden innebär en viss grad av subjektivitet, då den till stor del bygger på min egen tolkning av materialet. Jag är medveten om detta och strävar efter att så långt som möjligt synliggöra analysprocessen genom att motivera mina slutsatser och underbygga dem med citat ur materialet.

## **5.5. Etiska överväganden**

En fråga som måste ställas är huruvida det är etiskt att använda sig av och citera privata bloggtexter i en uppsats utan att bloggaren har gett sitt samtycke. Vetenskapsrådet (2012) påpekar att forskning genom Internet är besvärlig vad gäller kravet om samtycke. Man har inga egna riktlinjer för detta, bortsett från en anmärkning om att personers integritet bör skyddas, men hänvisar till bland annat den norska forskningsetniska kommittén för humaniora och samhällsstudier (NESH) samt till Association of Internet Researchers (AoIR). Utifrån riktlinjerna från dessa kommittéer diskuterar jag här de

etiska aspekterna på studien.

Informanterna i studien kunde inte tillfrågas om sin medverkan, vilket innebär att de allmänna forskningsetiska kraven på information och samtycke inte uppfylls. Enligt NESH (2006:14) kan dessa krav frångås i forskningssituationer där informanterna inte deltar aktivt samt som behandlar icke känsligt material, inte innebär fysisk kontakt med informanterna och där forskningens nyttovärde bedöms klart överstiga de nackdelar de kan medföra. Jag bedömer att den här studien är ett sådant fall.

Huvudregeln enligt NESH (2003) är att information som räknas som offentlig fritt kan användas för forskning. Dock är det svårt att på Internet dra en linje mellan offentlig och privat information, eftersom även information som är tillgänglig för alla kan vara av starkt privat karaktär (ibid.). AoIR (2012:6f.) påpekar möjligheten att användare uppfattar sin offentliga nätplats som privat eller inte är medvetna om att den genom söktjänster kan nås av en större publik och synas i en annan kontext än vad användaren tänkt sig. NESH (2003) tillåter generellt forskare att använda information av privat karaktär, men rekommenderar att ta särskild hänsyn till information som kan betraktas som känslig. Forskaren bör också vara medveten om att citat hämtade från Internet gör det möjligt att genom en fulltextsökning spåra informanternas identitet (NESH 2003).

Samtliga bloggare i studien har aktivt registrerat sin blogg vid Bloggportalen och därmed gjort sig sökbara via Bloggsök.<sup>18</sup> Ingen av bloggarna är lösenordsskyddad eller på annat sätt skyddad från en vanlig sökning, vilket gör att jag antar att skribenterna inte är alltför angelägna om att skydda sina bloggar. Eftersom min studie fokuserar på språkbruk har jag så långt som möjligt velat anföra exakta citat. Citaten har dock i de fall det har varit aktuellt anonymiserats genom att namn har ersatts med *X* eller en förklaring inom hakparentes, för att inte ö verflödig information om personer ska ges. Detta gäller även s.k. nicknames, eftersom även dessa kan vara en viktig del av (den digitala) identiteten (NESH 2009). Jag har i urvalet av textexempel valt bort sådana som innehåller information som jag har bedömt som känslig. Det bör även betonas att det som undersöks i de citerade bloggarna enbart är språkanvändningen. Bloggskribenterna tillskrivs alltså inga åsikter utan citeras bara i egenskap av språkbrukare.

---

<sup>18</sup> På Bloggportalens hemsida är det tydligt att syftet med att registrera sin blogg där är att göra den synlig: Grunden till hemsidan beskrivs som att "[f]olk som läser bloggar lätt skulle kunna hitta och upptäcka nya bloggar" samt att "[f]olk som bloggar skulle kunna få sina bloggar upptäckta av nya läsare" (Bloggportalen.se).



## 6. Resultat

I det här kapitlet redogör jag för undersökningens resultat. Jag börjar med en kortfattad beskrivning av *hen* ur ett morfosyntaktiskt perspektiv, fortsätter med studien av olika betydelser och funktioner av *hen* och avslutar med undersökningen om genomslaget för syntaktiskt *hen* i olika genrer.

### 6.1. Funktionsstudiens resultat

#### 6.1.1. Morfosyntaktiska perspektiv på *hen*

Ordet *hen* är primärt ett personligt pronomen i tredje person singular. Det har i de allra flesta fall animata referens, främst människor, men även ett fåtal syftningar på djur och inanimata förekommer i materialet. Ordet kan ha generisk eller unik referens och är i regel könsneutralt, men kan även beteckna en särskild könsidentitet som varken är manlig eller kvinnlig (se kap 6.1.2.).

Ordet *hen* förekommer på ett fåtal ställen även i determinativ användning framför relativ bisats och ersätter då *den* (jfr SAG 2:280).

Politikerna som skor sig på skattebetalarnas bekostnad, *hen* som slumrar på kvällsmötena eller inte är närvarande tillräckligt ofta (Trelleborgs Allehanda 2012-11-22 s. 2)

Och litegrann *hen* som skickade nallebudet (jeanettish.blogspot.se 2012-11-23)

Det finns dock också exempel på texter där skribenten behåller determinativt *den* men använder *hen* som generiskt pronomen:

För svensk är enligt SD inte bara den som själv känner sig som svensk utan *hen* ska också ”anses vara svensk av andra”. (Gotlands Tidningar 2012-11-22 s. 11)

Den som spar *hen* har! (busamedemla.se 2012-11-08)

Ordet *hen* uppträder både som subjekt och objekt. Den alternativa objektsformen *henom* förekommer i ett fåtal texter i materialet.<sup>19</sup> På ett fåtal ställen uppträder *hen* också som förled i sammansättningar.<sup>20</sup> I materialet förekommer sammansättningarna *hen* + nominaliserat verb (*hen-samlade*) och *hen* + adjektiv (*hen-röd*). *Hen* har i dessa sammansättningar en starkare deskriptiv betydelse än den pronominala, se kapitel 6.1.2.

På ett ställe verkar *hen* fungera som indefinit pronomen och ersätter då *man*. På

<sup>19</sup> Ingen sökning gjordes på *henom*, men i vissa texter som gav träff för *hen* användes *henom* som objektsform.

<sup>20</sup> I sökningen har bara de komposita kunnat undersökas som är skrivna med bindestreck, då bara dessa ger en träff för sökning efter *hen*.

andra ställen verkar *hen* ersätta ”en person” eller liknande uttryck: ”Vem som helst kan förstå att att [sic!] *hen* i rullstol aldrig kan ta sig upp för trappan.” (mickeji88.wordpress.com 2012-11-05 ). Det finns också ett exempel där *hen* ersätter substantivet *man*, i betydelsen ”människa”: ”Högst uppskattat hos nästa-hen-på-tur.” (gaymasen.se 2012-11-08)

På ett fåtal ställen uppträder *hen* som substantiv. Det står då antingen naket eller med obestämd artikel *en* (”en *hen*”), och har en starkare deskriptiv betydelse än den rent pronominella, se kapitel 6.1.2. I ett belägg uppträder substantiverat *hen* i plural, bildad med ändelsen *-s*: ”Falsa fans, en armé av *hens*” (christofferbertzell.wordpress.com 2012-11-12).

### **6.1.2. Semantiska och funktionella perspektiv på *hen***

I det här avsnittet behandlas betydelse och funktion hos *hen*. Resultaten presenteras som en uppställning av de olika användningar av *hen* som jag har kunnat identifiera i materialet. De olika varianterna av pronominell användning kategoriseras utifrån föremålet för syftningen av *hen*, och de två icke-pronominella användningarna utifrån det som jag uppfattar utmärker dem. För den första är det att *hen* används som substantiv, för den andra att *hen* används metaforiskt i sammansättningar.

#### **Generisk referens (generiskt *hen*)**

Ordet *hen* används som pronomen med generisk referens. Denna funktion förekommer frekvent i både bloggar och tidningar. Några exempel är följande:

[...]vilka krav som gäller för att en person ska vara valbar till nämndeman. *Hen* måste vara svensk medborgare, myndig och folkbokförd i kommunen. (Svenska Dagbladet 2012-11-07 s. 11)

Och när det gäller respekt tänker jag att man får respektera att en person gör så gott *hen* kan. (hantera.wordpress.com 2012-11-04)

Lika viktigt som det är för en stockholmare om *hen* är född på Söder är det för en ölänning om *hen* är född i Sandby eller Toroslunda. (Östran 2012-10-14 s. 11)

Han eller hon ska föra folkets talan men sen får *hen*(!) för sig att det gäller att strida internt mot motståndarna också. (www.filindeblogg.nu 2012-11-09)

Värt att notera i det sista exemplet är variationen i användningen samt den meta-språkliga markeringen av *hen*. Det föregås av ett mer konventionellt val av generiskt pronomen och markeras med ett utropstecken inom parentes, som för att betona att

ordvalet är anmärkningsvärt.

### **Unik referens till en okänd referent**

Ordet *hen* betecknar en specifik person som skribenten inte vet vem det är och därmed inte vet vilket kön den har. Det borde bli tydligt genom detta första exempel, en tidningsartikel om en person som ännu inte är identifierad.

En person i Ulricehamn är med allra största sannolikhet omåttligt glad i dag. För 20 satsade kronor på Stryktipset vann hen inte mindre än 1,2 miljoner. (GT 2012-10-29 s. 10)

I flera fall förekommer denna användning i insändare i tidningen, då skribenten bemöter en insändare vars signatur inte avslöjar könet:

Signaturen väljer att med felaktiga uppgifter anklaga mig för att fara med osanning. Att hen aktivt väljer en kortare tidsperiod för att räkna ut fördyringen och får ett annat resultat är inte konstigt. (Mitt i Solna 2012-10-30 s. 2)

En liknande användning syns i en blogg, när skribenten refererar till en annan bloggare som använder sig av ett nickname som inte avslöjar kön.

Så här skriver [könsneutralt nickname] på [hemsida] (och hen är INTE ironisk)  
(omigibson.blogspot.se 2012-11-23)

En något annorlunda funktion är när *hen* används som pronomen för ett ofött barn, när skribenten inte vet fostrets kön. Även denna återfinns i både tidningar och bloggtexter. Här handlar det visserligen inte om en ”okänd person” på samma sätt som ovan, men jag tolkar det som att *hen* används just för att skribenten inte känner till personens kön. I det första exemplet blir det särskilt tydligt, eftersom skribenten just tematiserar barnets kön.

Kan det vara en pojke? Eller är det en liten sessa? Har hen hår? (binabus.se 2012-11-03)

Sen får vi ju se vad ungen passar i när hen väl kommer ut såklart, spännande!  
(clarastickar.blogspot.se)

Ljud uppfattar hen sedan några veckor enligt det jag har läst. (Barometern 2012-10-26 s. 2)

En annan möjlighet att omtala barnet vore *den* eller *det*, men har, som ovan nämnt, nackdelen att kunna uppfattas som opersonligt och förtingligande. Genom att omtala barnet som *hen* verkar skribenten kunna visa att det handlar om en människa, men att denna (ännu) inte kan omtalas som *hon* eller *han*.

### **Unik referens till ett känt mänskligt korrelat för vilket kön är ointressant eller bör döljas (maskerande *hen*)**

Ordet *hen* används för att undvika att ge information om referentens kön. I den här kategorin urskiljer jag två huvudvarianter med något olika utseende. Den första varianten är fall där *hen* fungerar som verktyg för att undvika att ange kön där det verkar vara ointressant för sammanhanget.

Massören sa till mig att jag hade de finaste benen av ALLA killar hen hade masserat!  
(ficklewoozy.blogspot.se 2012-11-07)

Efter ett träningspass i måndags var det en person i rullstol som bad mig säga till i receptionen att hen behövde hissen (DN 2012-11-15 s. 17)

I de här exemplen skulle skribenten sannolikt kunna referera till personen med ett könsbundet pronomen, eftersom det framgår av texten att de har haft personlig kontakt. Trots det väljer skribenten ett könsneutralt pronomen.

Den andra varianten är fall där det inte bara är ointressant utan direkt oönskat att ge information om referentens kön, då detta skulle avslöja referentens identitet. Det går inte alltid att skilja dessa båda varianter åt, men följande exempel torde illustrera funktionen tydligt.

En mycket nära vän blev brutalt dumpad häromveckan, hen fick hjärtat inte bara krossat utan helt jävla finmalet. (City Kristianstad 2012-11-12 s. 2)

En 53-årig Märstabo har frihetsberövats vid tre olika tillfällen sedan september 2011. Misstankarna mot hen var [...] (Upsala Nya Tidning 2012-11-21 s. 6)

Mördaren kliver inte in på sista sidan utan vi läsare kan vara övertygade om att hen finns med oss hela tiden. (dagensbok.com 2012-11-05)

I samtliga fall refererar *hen* till personer vars identitet av olika anledningar ska förbli okänd. I de två första exemplen är det personer som sannolikt önskar vara anonyma i tidningen, medan användningen av *hen* i det tredje exemplet gör att bloggaren i en recension av en deckare slipper avslöja mördarens kön och därmed kan hålla dess identitet hemlig.

### **Unik referens till känd och i övrigt könsidentifierad referent (radikalt *hen*)**

Radikalt *hen* ersätter pronomina *hon* och *han*, även i meningar där det refererar till en person vars kön kan utläsas ur texten eller på annat sätt är tydlig, som i den queerfeministiska tidskriften *Ful* som det refererades till i kap 3.2. I mitt material har

jag inte funnit något säkert exempel på denna användning, men i två bloggtexter ur två bloggar med uttalad feministisk inriktning finns belägg som gränsar till en radikal användning. I båda fallen nämns bara personens efternamn, men det länkas till personens blogg där denne (i båda fallen är det män) framträder med namn och bild. I det andra exemplet har adjektivet framför namnet dessutom maskulin böjning.

[Efternamn] hoppar alltså av genusdebatten, fast inte riktigt ändå eftersom hen kommer att vara med i Svtdebatt ikväll och diskutera just genusdebatten. ([www.arsinoe.se](http://www.arsinoe.se) 2012-11-08)

Jag läser ett två inlägg hos den gode [efternamn], och kan inte annat än att känna igen mig. Jag känner det hen känner, fast baklänges. ([magnihasa.blogspot.se](http://magnihasa.blogspot.se) 2012-11-07)

Sett till det enskilda textstycket skiljer sig dessa exempel inte nämnvärt från maskerade *hen* ovan, men jag vill mena att det är en viktig skillnad att referenten är uppenbart känd för skribenten och också kan identifieras av den läsare som är intresserad av det.

### **Unik referens till person med problematiserad könsidentitet (intergender-*hen*)**

Ordet *hen* används som pronomen för en person som av olika anledningar En viktig skillnad från de andra funktionerna är att *hen* i det här fallet normalt inte är utbytbart mot ett annat pronomen, vilket ju är fallet vid t.ex. maskerade *hen*.

Först så möter X en intersexuell person som föddes som kvinna men som i puberteten fick skägg och bara ett bröst. Jag mötte hen i logen [...] ([ladydahmer.alltforforaldrar.se](http://ladydahmer.alltforforaldrar.se) 2012-11-23)

Orlando upptäcker snabbt att hen bedöms helt olika som man och som kvinna, trots att hen är den samma inombords. (Mitt i Söderort Liljeholmen 2012-11-06 s. 18)

Det är först när filmaren träffar sin själsfrände, författaren X X, som hen börjar försonas med sig själv. (Smålandsposten 2012-10-26 s. 5)

I det tredje fallet är ”filmaren” en person med könsöverskridande identitet och med både kvinno- och mansförnamn.

En variant är en skämtsam användning som verkar anspela på intergender-*hen*:

En son som absolut skulle gå till dagis i klänning/tunika så då fick HEN det hahaaaa ([babyyoucancallmesven.blogg.se](http://babyyoucancallmesven.blogg.se) 2012-11-03)

Ordet markeras med versaler och meningen avslutas med ett skratt. Det syftar på en pojke klädd i klänning, och föräldern verkar genom användandet av *hen* skoja om den könsöverskridande klädseln.

### Unik referens till ett icke-mänskligt korrelat (personifierande *hen*)

I materialet förekommer *hen* flertalet gånger med unik referens till ett korrelat som inte är mänskligt, och som normalt inte könsbestäms. Jag kan urskilja tre olika typer av denna användning. I alla tre fallen verkar *hen* kunna ha en personifierande funktion, dvs. framställa referenten som en levande, människoliknande varelse.

En första användning i icke-mänsklig syftning är i meningar där korrelatet är väsen utan någon identifierad könsidentitet. I mina belägg förekommer syftningar på Gud, Satan och Döden. Denna användning återfinns i både bloggar och tidningstexter, om än med få belägg.

Men ändå fanns, och finns, den där känslan av att Döden smyger bakom ryggen. Det gör *hen* ju egentligen alltid. (Nerikes Allehands 2012-11-23 s. 2)

Många säger att det finns en gud, men hur kan *hen* i så fall tillåta något sådant? (wiilow.blogg.se 2012-11-10)

Satan gick med på att släppa kommunismens fjättrade individer fria, på ett villkor, i sinom tid vill han ha alla individer! Nu kräver *hen* sin tribut. (www.frihetsportalen.se 2012-11-12)

I fallen med *Gud* och *Satan* vore det traditionella pronomenvalet det maskulina *han*. Till *döden* skulle kanske i andra fall refereras med *den*, men gestaltas i texten som en levande, aktiv varelse som ”smyger bakom ryggen”. Den skrivs också med inledande versal, vilket får det att likna ett förnamn. Genom att använda *hen* förstärks bilden av döden som en person eller ett väsen snarare än som ett tillstånd.

Ett enda fall förekommer där *hen* har inanimat syftning, dvs. syftar på saker och ting som konventionellt omtalas med *den* eller *det*. Användningen förekommer i en blogg, och jag uppfattar konstruktionen som skämtsam. Den är ändå värd att nämna då *hen* får en tydligt personifierande funktion – genom att omtala tingen som *hen* i stället för *den/det* gestaltas de som mer ”levande”.

Min telefon dränkte sig i en kopp kaffe (aya...var väl iofs inte mitt fel att *hen* var självmordsbenägen. (alexaaa.blogg.se 2012-11-09)

I det här fallet tillskrivs telefonen (på ett skämtsamt sätt) egenskaper som normalt förbehålls levande varelser. Telefonen är agens i *dränka sig* och kan vara ”självmordsbenägen” som vore den levande och hade en egen vilja. Användningen *av hen* liknar här exemplet ovan med döden, men jag vill mena att personligt pronomen i referens till en mobiltelefon är ännu mer överraskande än till döden, då den senare traditionellt brukar

avbildas som ett väsen medan den förra är ett föremål.

En tredje användning med icke-mänskligt korrelerat är det *hen* som syftar på djur. Denna användning förekommer i både blogg- och i tidningstext.

Om ingen ursprunglig ägare till kattungen (som ännu går under tillfälliga namn som [könsneutrala namn]) hittas och hen i övrigt trivs med oss och vår röda storkatt tänkte vi erbjuda den att adoptera oss. (flickanokakorna.se 2012-11-07)

Branden uppstod när hunden kom åt reglagen till spisen – reglage som hen törnade emot i jakt på att få tugga på skärbrädorna. (City Lund 2012-11-09 s. 4)

I det första exemplet kan noteras att skribenten växlar mellan *hen* och *den*. I syftning på djur beror pronomenvalet ofta av relationen mellan djuret och talaren: animat pronomen brukar användas när talaren vill framhäva att djuret är en ”varelse med egen känsla och vilja” (SAG 2:276), särskilt när det betecknas med egennamn (”Vi måste åka till veterinären med Missan. Hon/\*Den har fått en sticka i tassan”, men: ”Ser du älgen där borta? Den/?Han/?Hon har stått där i flera minuter”). Genom att använda *hen* verkar skribenten kunna referera till djur som personer, men utan att beröra den könsidentitet som väl får antas vara relativt ointressant i relationen mellan människa och djur och som kanske också skulle innebära ett överdrivet förmänskligande.

### **Substantiverat *hen***

I denna form uppträder *hen* som substantiv, i flertalet fall med den obestämda artikeln *en*.<sup>21</sup> Substantiverat *hen* får förmodas vara sekundärt bildat till intergender-*hen* och bär samma betydelse, dvs. en person med problematiserad könsidentitet. Det betecknar alltså i regel en person som omtalar sig själv med *hen*, och inte vill eller kan identifiera sig eller identifieras som man eller kvinna.

På scenen, ett schackrutigt golv med en bortvänd läderfätölj, regerar [manlig skådespelare] som engelsk överklass-hen – sällan har just det ordet haft mer tacksägning. (Svenska Dagbladet 2012-11-11 s. 16)

Men för mig – om man spelar mamma, pappa eller hen spelar ingen större roll, säger X och fortsätter: (Piteå-Tidningen 2012-11-08 s. 18)

Nu gestaltar han en av historiens första ”hen” i monologen ”Orlando”. (Mitt i Söderort Liljeholmen 2012-11-06 s. 18)

---

21 Att vissa pronomen kan användas som substantiv är känt även för könsspecifika personliga pronomen (SAG 2:244f.). *Han* och *hon* används t.ex. för att fråga om kön: ”Är det en han eller en hon?” (Exempel ur SAG 2:245).

[...] en person som föddes med både manliga och kvinnliga anlag, en *hen*.

(helenabystedt.webblogg.se 2012-11-23)

Det är värt att notera att *hen* i tre av de fyra exemplen står med någon form av metaspråklig signal: i det första exemplet en kommentar om att ordet är lämpligt just i detta sammanhang, i det tredje exemplet citationstecken och i det fjärde exemplet en ordförklaring.

Ett annat substantiverat *hen* som förekommer i en tidningstext är följande. Dess betydelse avviker från exemplen ovan, då det inte verkar beteckna en person med problematiserad könsidentitet.

Den genomsnittlige värmländska politikern är en *hen*. Fast lite oftare en *han*. (Nya Wemlands-Tidningen 2012-11-22 s. 4)

Jag tolkar inte meningen som att en typisk värmländsk politiker har en könsöverskridande identitet, utan snarare att fördelningen av manliga och kvinnliga politiker är jämn. Ordet *hen* betecknar alltså någonting som varken är påfallande manligt eller påfallande kvinnligt, ett slags könsneutralitet. Intressant är också adjektivböjningen: maskulint *-e* vid det första adjektivet och feminint *-a* vid det andra.

### **Metaforiskt *hen***

Ordet *hen* verkar även kunna användas i överförd betydelse, där det betecknar könsneutralitet och/eller genusmedvetenhet. Även denna betydelse förekommer både i bloggar och tidningstexter.

X hämtar på dagis och jag stannar utanför kryllet av små barn i blå, rosa eller *hen-röda* overaller. (smanda.blogg.se 2012-11-12)

I sammansättningen *hen-röd* modifierar förleden sannolikt inte betydelsen av ordet *röd* i den bemärkelse att nyansen specificeras (som i *ljusröd* eller *rosenröd*). Förleden verkar snarare peka ut något som utmärker färgen *röd*, nämligen att den till skillnad från *rosa* och *blått* brukar betraktas som mer könsobunden.<sup>22</sup>

I ett annat exempel skapas sammansättningen "*hen*"-*samlade*, där leden *hen* verkar markera att aktiviteten (samlandet) är könsobunden. Värde att notera är även här den metaspråkliga signalen vid *hen*.

Samla bokmärken var uppenbarligen något för både tjejer och killar på 50-talet, och knappast något "*hen*"-samlade då (eller vad man skulle kalla det nu för tiden...) utan

<sup>22</sup> En vidare möjlig tolkning är att användningen av *hen* här syftar på att färgen *röd* skulle, i sin egenskap av "könsneutral" färg, vara typisk för kläder på barn med genusmedvetna föräldrar.



tjejer samlade på t.ex; blommor, änglar, sagomotiv, kungafamiljen med Haga-prinsessorna, o.s.v, allt emedan killarnas motiv på bokmärken kunde vara; cowboys, flygplan, tåg, bilar, o.s.v. (nostalgikicken.blogspot.se 2012-11-09)

I följande text, taget ur en tidningsartikel, skulle *hen* kunna tolkas metaspråkligt. Utifrån kontexten vill jag dock mena att det även här handlar om överförd betydelse.

Hen-hatarna, som redan är på väg upp i atomer, får väl flytta till Irland. (Expressen 2012-11-19 s. 7)

Texten handlar om att den svenska barnomsorgen blir allt mer genusmedveten. Jag uppfattar inte att ”hen-hatarna” bara innebär ”personer som hatar ordet *hen*”, utan att *hen* här står för genusmedvetenhet, kanske speciellt i barnomsorgen. En *hen-hatare* skulle då bli en person som hatar (eller är kritisk till) att genusperspektiv inom barnomsorgen och till problematiserande av kön.

## 6.2. Kontextstudiens resultat

I det här avsnittet presenteras resultaten från den andra delstudien. Jag vill återigen betona att de siffror som redovisas inte är avsedda att utgöra tillförlitlig statistik över *hen*-användningens frekvens, utan att de bara ska illustrera dess förekomst i bestämda funktioner och genrer. Eftersom siffrorna inte utgör statistik redovisas ingen procentuell fördelning utan bara absoluta tal.<sup>23</sup>

De olika användningar av *hen* som undersöktes var tre olika typer av syntaktiskt *hen*. För det första *generiskt hen*, *hen* med generisk referens. För det andra *maskerande hen*, dvs. *hen* med unik referens till en känd person vars kön av olika anledningar inte anges (se kapitel 6.1.2). För det tredje *hen med okänd referent*, där *hen* har unik referens till en okänd person.

Resultatet redovisas nedan i form av kommenterade tabeller. Den första tabellen beskriver förekomsten av syntaktiskt *hen* i dagspressens olika genrer, och den andra tabellen förekomsten av syntaktiskt *hen* i en uppdelning i informationsbetonade och åsiktsbetonade texter.

---

<sup>23</sup> För tillförlitlig statistik skulle det också vara nödvändigt att ta hänsyn till den totala förekomsten av konstruktioner där *hen* skulle kunna användas, t.ex. den totala förekomsten av generisk syftning i olika genrer. Jag är medveten om att även detta gör att mina resultat inte kan utläsas som tillförlitlig statistik.

Genre	Generiskt	Maskerande	Okänd referent	Totalt
Nyhetsartikel	4			4
Nyhetsnotis	1	8	2	11
Reportage	1			1
Personporträtt	1			1
Sportartikel	1			2
Kuriosanotis	4			4
Intervju	2			2
Kulturartikel	1			1
Ledare	5			5
Insändare	4	3	2	9
Krönika	15	4		19
Essä	1			1
Recension	8	3	1	12
<b>Totalt</b>	50	19	5	74

**Tabell 2: Fördelning av olika typer av syntaktiskt *hen* i dagspressens genrer.**

	Generiskt	Maskerande	Okänd referent	Totalt
Informationsbetonade texter	14	8	2	24
Åsiktsbetonade texter	36	11	3	50

**Tabell 3: Fördelning av olika typer av syntaktiskt *hen* i informationsbetonade respektive åsiktsbetonade texter i dagspress.**

Syntaktiskt *hen* återfinns i 74 av de totalt 100 undersökta tidningstexterna. 24 texter kategoriserades som informationsbetonade och 50 som åsiktsbetonade. Generiskt *hen* är den enda användning som förekommer i samtliga genrer, och är den klart vanligaste i det undersökta materialet. Maskerande *hen* återfinns i fyra genrer, varav nyhetsnotisen sticker ut som den vanligast förekommande. Det är också den enda informationsbetonade text som använder sig av maskerande *hen*. Krönika, recension, nyhetsnotis, insändare och ledare återfinns fem gånger eller fler totalt. Åsiktsbetonade texter finns generell klart oftare representerade än informationsbetonade texter, men nyhetsnotisen avviker alltså från de andra informationsbetonade texterna genom att uppvisa påfallande många fall av maskerande *hen*.

I undersökningen av bloggtexter ser siffrorna något annorlunda ut. Här syns en jämnare fördelning mellan de olika typerna av syntaktiskt *hen*, där generiskt *hen* till skillnad från i tidningstexterna inte det sticker ut som den vanligaste typen, utan förekommer lika ofta som det maskerade *hen*.

Typ av blogg	Generiskt	Maskerande	Okänd referent	Totalt
Feministiska bloggar	3	5	1	9
Politiska bloggar	4	2	4	10
Icke politiska bloggar	16	17	9	42
Övriga		1		1
<b>Totalt</b>	23	25	14	62

**Tabell 4: Fördelning av olika typer av syntaktiskt *hen* i feministiska, politiska och icke politiska bloggar.**

Som framgår av tabellen användes någon typ av syntaktiskt *hen* i 62 bloggtexter. Av dessa identifierades 19 bloggar som politiska eller feministiska och 42 bloggar som icke politiska. En blogg har förts till en egen kategori. Den har ingen uttalat politisk agenda enligt min definition, men utmärker sig genom att handla om livet som transsexuell och kan därmed tänkas anta en könsproblematiserande hållning.

Siffrorna över fördelningen av syntaktiskt *hen* i politiska resp. icke politiska bloggar får inte tolkas som ett försök till bevis för att användandet av *hen* skulle vara större i icke politiska kretsar än i politiska. Andelen feministiska och politiska bloggar torde vara mindre än antalet icke politiska bloggar i den svenska bloggösfären, och förmodligen är de feministiska bloggarna överrepresenterade bland *hen*-användare. Vad resultatet däremot tydligt visar är att syntaktiskt *hen* faktiskt används även utanför de uttalat politiska och feministiska bloggarna. Detsamma gäller förekomsten i tidningstexter: användningen av *hen* i åsiktsbetonade texter framstår visserligen som klart mer frekvent än i informationsbetonade texter, men det är ett faktum att även informationsbetonade tidningstexter, särskilt genren nyhetsnotis, använder sig av *hen*.

## 7. Sammanfattning och diskussion

Den här uppsatsen har behandlat användningen och etableringen av ordet *hen* i bloggtexter och dagspress. 200 belägg, 100 i bloggtexter och 100 i tidningstexter, analyserades utifrån funktionen hos *hen* samt utifrån textens genre och/eller politiska laddning. Sammanfattningsvis kan sägas att *hen* används på flera olika sätt, men att ett antal huvudanvändningsområden kan urskiljas. Framför allt uppträder *hen* som könsneutral pronomen, där det kan ha generisk eller unik referens. Dess funktion vid unik referens är ofta att undertrycka information om referentens kön, i fall där detta av olika anledningar ska undvika att röjas eller i referens till okända personer där skribenten inte känner till referentens kön. Detta stämmer väl överens med den användning som beskrivs (och till viss del även föreslås) av Mediespråksgruppen (2012) och Jacobson (2012). Utöver dessa rent skrivtekniska funktioner verkar *hen* också kunna ha en personifierande funktion, i referens till annat än människor (i exemplen djur, väsen eller inanimata). Det framstår här som ett slags mellanläge mellan mänskligt *han* eller *hon* och inanimat *den*.<sup>24</sup> Där *hen* har en starkare deskriptiv betydelse uppträder det framför allt som intergender-*hen*, som pronomen för en person med problematiserad könsidentitet. Till detta finns även ett substantiverat *hen* som i de allra flesta fall har samma betydelse. Ordet *hen* kan också användas i överförd betydelse, även i sammansättningar, och då beteckna genusmedvetenhet eller könsneutralitet.

Kontextstudiens resultat visar att olika typer av syntaktiskt *hen* förekommer i många olika genrer av tidningstexter och typer av bloggar. Syntaktiskt *hen* används inte bara i uttalat feministiska och politiska bloggar, utan också bloggar som inte presenterar sig som feministiska eller politiska samt i informationsbetonade texter. Ordets vanligaste funktion i materialet är att uttrycka generisk referens, men i bloggarna samt i tidningsgenren nyhetsnotis förekommer också påfallande ofta maskerande *hen*, som har funktionen att undertrycka information om referentens kön.

Studien har visserligen gjorts på ett relativt litet material, men den pekar ändå i en tydlig riktning. Resultatet tyder på en förekomst och användning av *hen* som till viss del skiljer sig från Ledins (2012) och Henrikssons (2010) studier: syntaktiskt *hen* används i många bloggar och tidningstexter som inte är direkt knutna till feministisk eller politisk verksamhet, och som heller inte uttalat problematiserar kön. Betydelsen av *hen* verkar

---

<sup>24</sup> Här skiljer sig *hen* från finskans *hän*, som enligt Forsgren (1997:16ff.) inte används i referens till djur, och heller inte till substantiven *människa* och *baby/spädbarn*.

alltså kunna vara just könsneutral snarare än könsproblematiserande, till skillnad från i Henrikssons (2010) undersökning, och verkar därmed ha rört sig mot en mer neutral och allmänspråklig användning. År 2010 gav *hen*, enligt Henriksson (2010:10) och mina egna sökningar, ingen relevant träff i Mediearkivet. Hösten 2012 används det i många olika tidningar och bloggar, i texter ur olika genrer. Ordet *hen* har alltså under de senaste åren spritts till nya domäner, vilket betyder att ordet har blivit mer etablerat (Svanlund 2009:235) och gått från en användning i begränsade kretsar mot ett mer allmänt bruk.

I materialet förekommer syntaktiskt *hen* oftare i åsiktsbetonade texter än i informationsbetonade texter. Detta överraskar mig inte, eftersom jag håller det för troligt att genrenormerna (se kapitel 5.1.2.) för de åsiktsbetonade genrerna tillåter ett mer kontroversiellt språkbruk än t.ex. en nyhetsartikel. Snarare vill jag mena att materialet uppvisar en påfallande hög förekomst av syntaktiskt *hen* i informationsbetonade texter. Tidigare undersökningar visar, som ovan nämnt, att dagstidningar ofta är senare än annan tryckt media med att anamma nya icke-sexistiska former, i synnerhet vad gäller generiska pronomen (Pauwels 1998:205). I fallet med *hen* ser situationen annorlunda ut, då tidningarna snarare snabbt verkar ha tagit till sig den nya formen.<sup>25</sup> Kanske kan detta bero på att ordet faktiskt fyller en lexikal lucka som tidigare vållat svårigheter för tidningstexter. Maskerande *hen* förekommer påfallande ofta i nyhetsnotiser, där man ofta kan ha intresse av att omtala personer utan att ange deras kön. Många nyhetsnotiser handlar om brott eller andra ärenden där personer ska hållas anonyma, varvid ett könsneutralt pronomen kan vara ett användbart verktyg (jfr Jacobson 2012).

Vi kan förstås inte säkert säga att användandet av *hen* i informationsbetonade texter eller icke-politiska bloggar innebär att ordet uppfattas som neutralt och inte längre ska tolkas som ett politiskt ställningstagande eller ett uttryck för en könsproblematiserande hållning. Ordet kan tänkas användas medvetet att signalera modernitet, politisk medvetenhet och jämställdhet även i till ytan opolitiska texter. Jag vill dock ändå mena att det faktum att ordet förekommer i så många informationsbetonade texter tyder på att tidningsredaktioner bedömer det som så pass värdeneutralt och allmänspråkligt etablerat att det är användbart i en sådan text. Det torde höra till genrenormerna för en informationsbetonad text såsom en nyhetsnotis att inte väcka alltför mycket uppmärksamhet

---

25 I den här uppsatsen görs ingen jämförelse mellan dagspress och andra tryckmedier, men att ett pronomen går från att 2010 inte ge någon relevant träff i Mediearkivet (Henriksson 2010) till att under hösten återfinnas i ett stort antal tidningar menar jag måste betraktas som en snabb utveckling.

genom sitt språkbruk, eftersom detta kan riskera att ta fokus från textens innehåll.

I flera texter varierar pronomenbruket mellan *den*, *han*, *han/hon* och *hen*. Pauwels (1998:206) iakttar liknande variationer i användningen av icke-sexistiska former i mediaspråk, vilket hon menar tyder på att etableringen ännu är på ett tidigt stadium. Jag gör samma tolkning av den vacklan som förekommer i mitt material – skribenterna verkar prova sig fram och ännu inte vara helt vana vid att använda *hen*. Samma orsak tror jag ligger bakom de metaspråkliga markeringar som i ett antal texter föregår eller följer *hen*, särskilt vid annan användning än den syntaktiska. *ordet* är då antingen skrivet med versaler, omgivet av citattecken eller följt av ett utropstecken eller en metaspråklig kommentar. Svanlund (2009:51) menar att metasignaler ofta indikerar ”att det är något udda eller knepigt med uttrycken”, särskilt gällande dess konventionalitet. Både de metaspråkliga signalerna och variationen i användningen kan alltså tolkas som att *hen* inte är fullständigt etablerat och konventionaliserat hos skribenten.

Det är intressant att det finns flera fall där skribenten använder sig av *den* determinativt framför relativsats, i konstruktionen *den som*, samtidigt som man väljer *hen* som personligt pronomen i samma mening. Jag tolkar detta som att *hen* används just där skribenten upplever att det fyller en språklig lucka. Konstruktionen *den som* är allmänt etablerad (*Språkriktighetsboken* 2005:78) och därmed förmodligen stabilare än de många andra mindre spridda alternativen för könsneutral referens.

I uppsatsen studeras användningen och etableringen av *hen* hos två aktörer inom språkvården: Bloggen som privat aktör och tidningen som institutionell aktör (jfr Pauwels 1998:13). Språkvårdsarbetet har förts ur ett underifrånperspektiv (jfr Pauwels 1998:6) med visst motstånd från den officiella språkvården. Det inleddes, likt Pauwels (1998:11) beskriver den tidiga feministiska språkvården, på allvar av dem som påverkas mest av de ojämlika språkliga strukturerna: Ledande var hbtq-rörelsen, inom vilken vissa människor missgynnas av föreställningen om ett binärt könssystem (Engdahl 2010:268). Från denna grupp har frågan spridits till att bli en allmänt diskuterad språkvårdsfråga. I dag fortsätter språkvårdsprocessen genom att privata och institutionella aktörer använder ordet och därmed mer eller mindre medvetet bidrar till dess spridning, trots att den officiella språkvården fortfarande förhåller sig skeptisk. Genom sitt underifrånperspektiv liknar processen etableringen av ordet *snippa* (se kapitel 3.2.; jfr Milles 2006), men med den viktiga skillnaden att den officiella språkvården inte har stöttat

utvecklingen. Att tidningsredaktioner har anammat *hen* bör dock gynna dess spridning (jfr Pauwels 2003:560f.). Att svenska dagstidningar använder *hen*, särskilt syntaktiskt *hen* och i informationsbetonade texter, gör att många människor möter ordet utanför en feministisk eller allmänt politisk kontext, varpå associationerna till politisk laddning torde försvagas ytterligare.

Liksom Ledins (2012) studie tyder även mina resultat på att *hen* har fått något slags genomslag under 2012. Varför detta sker just nu går inte att besvara i den här uppsatsen, men jag vill ändå lägga fram några funderingar runt frågan trots att den ligger utanför uppsatsens ramar. En möjlighet kan tänkas vara att det är lättare att införa ett syntaktiskt, betydelsesvagt *hen* efter att ett semantiskt starkare intergender-*hen* etablerats. Henrikssons undersökning (2010) pekar på en större acceptans för intergender-*hen* än för syntaktiskt *hen*, och detsamma syns i den officiella språkvårdens inställning (Språkrådet 2012b; se denna uppsats kapitel 4.1.). Intergender-*hen* torde tydligare än syntaktiskt *hen* fylla en lexikal lucka, då svårigheten med pronomen för personer med problematiserad könsidentitet till skillnad från frågan om generiskt pronomen inte ens kan lösas hjälpligt med omskrivningar som *hon/han* eller *vederbörande*. Införandet av intergender-*hen* liknar således mer en lexikal förändring än den djupare förändring i den grammatiska strukturen som ett införande av syntaktiskt *hen* innebär, och är kanske därmed lättare att genomföra. Processen bakom etableringen av *hen* etablering skulle då vara att *hen* först accepterades allmänt som pronomen med betydelsen ”särskild könsidentitet som varken är *han* eller *hon*”, och nu är på väg att även etableras som ett pronomen som inte alls betecknar kön utan främst har en syntaktisk funktion.<sup>26</sup>

En vidare möjlighet är att det kan vara lättare att införa *hen* från queer-kretsar än från feministiskt håll. Både Hornscheidt (2003:362) och Edlund (2004:271) menar att intresset för feministisk språkvård har varit litet i Sverige; enligt Hornscheidt (ibid.) har den ibland till och med betraktats med löje. Kanske har queer-rörelsen lättare att få gehör för språkliga reformer än vad feministiska rörelsen har haft.

Det vore intressant att i kommande forskning undersöka vilka uttryckssätt som överges till förmån för *hen*. Går man från generiskt *han* till generiskt *hen*, dvs. från ett

---

26 Kanske skulle processen kunna beskrivas i termer av grammatikalisering (se t.ex. Hopper & Closs Traugott 2003): *hen* föreslogs till en början att införas som ett grammatiskt ord, men fick då inget genomslag. Ett semantiskt starkt intergender-*hen*, mer likt ett vanligt lexem, kanske lättare kan etableras för att sedan vidgas till att även fungera som ett grammatiskt ord, i syntaktiskt *hen*. I den här uppsatsen finns dock inte utrymme för någon närmare diskussion om denna aspekt.

sexistiskt eller exkluderande uttryckssätt till ett icke-sexistiskt eller inkluderande uttryckssätt, i linje med feministisk teori, eller från *han eller hon* till *hen*, dvs. från ett könat till könsneutralt uttryckssätt i linje med queerteori? Tidigare feministisk språkvård i Sverige har, som ovan behandlat, använt sig av en könsneutraliserande strategi för yrkesbeteckningar (Edlund 2004:265). Kanske passar det bra att i analogi med detta ta en könsneutraliserande strategi även för generiskt pronomen, där *han* ersätts av ett könsneutralt *hen* snarare än det könsspecifika *han eller hon*.

I kapitel 4.2. presenterades olika tänkbara språkvårdsperspektiv (Fasold 1984:250) på införandet av ett könsneutralt pronomen. I diskussionen om *hen* syns debattörer med såväl instrumentella som sociolingvistiska språkvårdsansatser. Den här studiens resultat pekar på att inte bara debatten om *hen*, utan också den faktiska användningen visar att det även ur ett rent instrumentellt perspektiv, utanför (queer-) feministisk kontext, verkar finnas intresse för att i vissa kontexter undvika att ange kön. Ordet *hen* kan i dessa situationer fylla en funktion som det konventionella pronomensystemet inte gör (jfr Jacobson 2012). Även den språkbrukare som inte uttalat problematiserar en binär könsuppdelning berörs av det faktum att svenskans konventionella personliga pronomen är könsspecifika. Jag skulle förmoda att etableringen av *hen* har gynnats av att fylla en funktion ur både ett sociolingvistiskt och ett instrumentellt perspektiv, eftersom ordet på detta sett kan vinna ökad acceptans hos språkbrukare utan ideologiska skäl för användningen. Genom att tydligt ha en funktion även utifrån skrivtekniska aspekter kan *hen* ha och få en plats även hos språkbrukare utanför feminist- och hbtq-kretsar. Den här studiens resultat tyder på att *hen* redan är på god väg att etableras som könsneutralt pronomen i ett mer allmänt språkbruk. Det ska bli spännande att under de kommande åren följa utvecklingen av ordet *hen*.

### **Avslutande tillägg**

Samma dag som denna uppsats färdigställdes uppdaterade Språkrådet sin artikel där de tidigare avrått från att använda syntaktiskt *hen* (Språkrådet 2012b). Man skriver nu att rekommendationerna kommer att revideras inom kort, och i deras språkhjälpstjänst *Frågelådan* (Språkrådet 2012c) nämns *hen* som en möjlighet ”när man inte kan eller vill specificera en persons kön”, med exempelmeningar med både generisk och unik referens. Den här uppsatsen är sannerligen skriven mitt under en pågående språkförändringsprocess!



## 8. Käll- och litteraturförteckning

### 8.1. Källförteckning

Detaljerade hänvisningar till nedanstående söktjänst resp. databas lämnas direkt i texten.

*Bloggsök*. URL: <http://www.bloggportalen.se/BlogPortal/view/Search>

*Mediearkivet*. URL: <https://web.retriever-info.com/services/archive.html>

### 8.2. Litteraturförteckning

AoIR 2012 = Association of Internet Researchers 2012. *Ethical Decision-Making and Internet Research: Recommendations from the AoIR Ethics Committee*. URL: <http://aoir.org/reports/ethics2.pdf> (Hämtad 2012-12-15).

Atladottir, Margret 2012: Därför använder vi ordet hen. *Nöjesguiden* nr 2 2012-02-29. URL: <http://nojesguiden.se/blogg/margret-atladottir/darfor-anvander-vi-ordet-hen-ledare-i-nr-2-2012> (Hämtad 2013-01-05).

Bloggportalen. *Om Bloggportalen*. URL: <http://www.bloggportalen.se/BlogPortal/view/About> (Hämtad 2013-01-05).

Borin, Lars 2012. Föreståndare för Språkbanken. E-post 2012-11-19.

Cameron, Deborah 1992. *Feminism & Linguistic Theory*. Andra upplagan. Palgrave.

Dahlstedt, Karl-Hampus 1967. Språkvård och samhällssyn I: Sture Allén, Karl-Hampus Dahlstedt, Gunnar Fant, Konrad Marc-Wogau, Ulf Telemann (red.): *Språk, språkvård och kommunikation*. Uppsala: Prisma förlag. S. 93–112; Slutnoter s. 113–118.

Edlund, Ann-Catrin 2004. Kan män vara sjuksköterskor och kvinnor brandmän? Om sambandet mellan yrkesbeteckningar och kön. SOU 2004:43: *Den könsuppdelade arbetsmarknaden*. Stockholm. S. 263–280.

Engdahl, Ulrica 2010. *Att vara som/den 'en' är. En etisk diskussion om begreppen rättvisa, erkännande och identitet i en trans\*kontext*. Diss. Linköpings universitet.

Fasold, Ralph 1984. *The sociolinguistics of society*. Oxford: Blackwell.

Forsgren, Tuuli 1997. *Finskan gör större skillnad på folk och få än på hon och han*. Meddelanden från Institutionen för finska vid Umeå universitet. Nr 8.

*Fuls Queerfeministiska manifest*. URL: <http://www.tidskriftenful.se/index.php?m=ful&o=manifest&mr=4> (Hämtad 2012-12-08).

Grahn, Inga-Lill 2007. *Den har mer förnuft än känsla*. I: *Språkvård* 2007:1. S. 13–18.

Hadenius, Stig & Weibull, Lennart & Wadbring, Ingela 2011. *Massmedier. Press, radio och tv i den digitala tidsåldern*. Tionde upplagan. Ekerlinds Förlag.

Heinemann, Wolfgang 2000. Aspekte der Textsortendifferenzierung. I: Klaus Brinker, Gerd Antos, Wolfgang Heinemann, Sven F. Sager (red.): *Text- und Gesprächslinguistik. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung*. Band 1. Berlin: Walter de Gruyter. S. 523–546.

- Hellspång, Lennart & Ledin, Per 1997. *Vägar genom texten*. Lund: Studentlitteratur.
- Henriksson, Anneli 2010. *Normativt uppror? Bruk av och attityder till hen som könsneutralt pronomen*. Opublicerad c-uppsats, Stockholms universitet. URL: <http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:528068> (Hämtad 2012-11-13).
- Hornscheidt, Antje 2003. Linguistic and public attitudes towards gender in Swedish. I: Marlis Hellinger & Hadumod Bussman (eds.): *Gender Across Languages. The Linguistic Representation of Women and Men. Volym III*. Impact. Studies in language and society. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins B.V. S. 339–368.
- Hopper, Paul J. & Closs Traugott, Elisabet 2003. *Grammaticalization*. Andra upplagan. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jacobson, Daniel 2012: Hen har sina fördelar. I: *Sundsvalls Tidning* 2012-10-15. URL: <http://st.nu/kultur/1.5185103-hen-har-sina-fordelar> (Hämtad 2012-12-03).
- Jobin, Bettina 2004. Svenskan är inte könsneutral. *Språkvård* nr 4/2004. S. 20-25.
- Ledin, Per 1995. *Arbetarnes är denna tidning. Textförändringar i den tidiga socialdemokratiska pressen*. Acta Universitatis Stockholmiensis nr 20. Diss. Stockholms universitet.
- Ledin, Per 2012 (pågående studie). Hen i bloggofären: Spridningsmönster. I bloggen *På Svenska* 2012-11-28. URL: <http://pasvenska.se/hen-i-bloggofaren-spridningsmonster/> (Hämtad 2012-11-30).
- Lindgren, Birgitta 2006. Språkvården och könsneutral referens. I: *Språk och kön i nutida och historiskt perspektiv: Studier presenterade vid sjätte nordiska konferensen om språk och kön*. Uppsala. S. 237–242.
- Lüdeling, Anke & Evert, Stefan & Baroni, Marco 2009. Using web data for linguistic purposes. I: Marianne Hundt, Nadja Nesselhauf, Carolin Biewer: *Corpus Linguistics and the Web*. Language and computers: Studies in practical linguistics nr. 59. Amsterdam: Rodopi. S. 7–24.
- Mediespråksgruppen 2012. *Rekommendationer från Mediespråksgruppen: Omdiskuterade ord. Hen*. URL: <http://tt.se/tt-spraket/navigation/rekommendationer-fr-mediespraksgruppen/omdiskuterade-ord/> (Hämtad 2012-12-14).
- Melander, Björn 2007. Språkpolitik och språkvård. I: Eva Sundgren (red.): *Sociolingvistik*. Stockholm: Liber. S. 310–335.
- Milles, Karin 2006. En jämställd kroppsdel? Om lanseringen av ett neutralt ord för flickors könsorgan. I: *Språk och stil* 2006:16, s. 149–177.
- Milles, Karin 2008. *Jämställt språk. En handbok i att skriva och tala jämställt*. Språkrådets skrifter 5. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Milles, Karin 2011. Feminist language planning in Sweden. I: *Current Issues in language Planning* 12:1, s. 21–33.

- Milles, Karin & Salmson, Karin & Tomicic, Marie 2012: Det behövs ett nytt ord i svenska språket. I: *Svenska Dagbladet* 2012-01-20. URL: [http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/det-behovs-ett-nytt-ord-i-svenska-sprak-et\\_6784859.svd](http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/det-behovs-ett-nytt-ord-i-svenska-sprak-et_6784859.svd) (Hämtad 2012-12-01).
- Molde, Bertil 1976. Han, hon, den – eller vad? I: *Språkvård 1*. S. 4–7.
- NESH 2003 = Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) 2003. *Forskningsetiske retningslinjer for forskning på Internett*. URL: <http://www.etikkom.no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/Internett-forsking/> (Hämtad 2012-12-15).
- NESH 2006 = Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) 2006. *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. URL: <http://www.etikkom.no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/> (Hämtad 2013-01-05).
- Pauwels, Anne 1998. *Women changing language*. London: Longman.
- Pauwels, Anne 2003. Linguistic sexism and feminist linguistic activism. I: Janet Holmes & Miriam Heyerhoff (red.) *The Handbook of Language and Gender*, s. 550–570. Oxford: Blackwell.
- Rosenberg, Tiina 2002. *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas.
- SAG 1 = Teleman, Ulf & Hellberg, Staffan & Andersson, Erik 1999. *Svenska Akademiens grammatik 1: Inledning och register*. Stockholm: Svenska Akademien och Norstedts ordbok.
- SAG 2 = Teleman, Ulf & Hellberg, Staffan & Andersson, Erik 1999. *Svenska Akademiens grammatik 2: Ord*. Stockholm: Svenska Akademien och Norstedts ordbok.
- Språkriktighetsboken* 2005. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 93. Andra upplagan. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Språkrådet 2012a. Hen i hetluften. *Språkrådet* 2012-01-30. URL: <http://www.sprakradet.se/12727> (Hämtad 2012-12-10).
- Språkrådet 2012b. Hur använder man hen? *Språkrådet* 2012-01-29; 2013-01-17. URL: <http://www.sprakradet.se/12729> (Hämtad 2012-12-10; 2013-01-17).
- Språkrådet 2012c. Frågelådan: Hur använder man hen? *Språkrådet*. URL: <http://www.sprakradet.se/1950> (Hämtad 2013-01-17).
- Svanlund, Jan 2009. *Lexikal etablering. En korpusundersökning av hur nya sammansättningar konventionaliseras och får sin betydelse*. Acta universitatis Stockholmiensis 52. Stockholm: Stockholms universitet.
- Thomsen, Dante: Herlitz inför hen-förbud. I: *Dagens Media* 2012-09-10. URL: <http://www.dagensmedia.se/nyheter/print/dagspress/article3535185.ece> (Hämtad 2012-12-19).
- Vetenskapsrådet 2012. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. *Codex. Riktlinjer och regler för forskning*. <http://www.codex.vr.se/forskningshumsam.shtml> (Hämtad 2012-12-17).

Walker, J. 2005. Weblog. I: David Herman, Manfred Jahn, Marie-Laure Ryan (red.):  
*Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*. S. 45.

Wellander, Erik 1939/1941/1948/1973. *Riktig svenska*. Stockholm: P.A. Norstedt &  
Söner.

Åhlén, Jannike 2012. Support på Retriever Sverige AB. E-post 2012-11-30.

Öijer, Björn 1984. *Så snickrar du en tidningsartikel*. Andra upplagan. Stockholm: Liber  
förlag.